

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 50.

Lördagen den 3 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Förekom till afgörande sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å fem och tio kronor, samt Herr J. A. Sjöes motion om borttagande af dessa bankers sedelutgifningsrätt.

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkronor-sedlar.

Med tillkännagifvande af sin afsigt att, så vida innevarande Riksdag satte Riksbanken i tillfälle att i behöflig mån öka sin sedelutgifning och under förutsättning af sådana anordningar, som vore erforderliga till förekommande af rubbning i den allmänna rörelsen, förordna, att enskilda bankers rätt att utgifva sedlar lydande å fem kronor skulle upphöra vid utgången af innevarande år, äfvensom att, så vida derjemte inom utgången af år 1882 sådana åtgärder för Riksbankens förstärkande vidtoges, som Kongl. Maj:t funne betryggande, förordna, att nämnda bankers rätt att utgifva sedlar, lydande å tio kronor, skulle upphöra senast inom 1882 års utgång, hade Kongl. Maj:t uti sin ofvan omförmälda proposition (N:o 30) till möjliggörande och befrämjande af dessa åtgärder, utaf Riksdagen begärt:

»dels att i reglementet för Riksbanken införes ett stadgande, hvarigenom, under förutsättning att Kongl. Maj:t förordnar om upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å fem och tio kronor, dessa banker, så vida de åtaga sig att vid sina hufvud- och afdelningskontor invexla Riksbankens förslitna sedlar å enahanda och mindre valörer, sättas i tillfälle att af Riksbanken undfå lämpligt vaxlingsförskott att, mot den säkerhet som af fullmäktige godkännes, utgå i den af Riksbankens sedelvalörer, som motsvarar den, hvars indragning beslutats, för hvilket vaxlingsförskott ränta beräknas allenast å den del, som enligt af den enskilda banken under vederbörlig kontroll fördräkningskap är för hvarje dag utelöpande, äfvensom att räntan å detta belopp må bestämmas till tre procent intill utgången af år 1884, dock att under de första tolf månaderna endast två procent ränta beräknas

Om åtgärder för så stor del af det utelöpande vaxlingsförskottet, som ej öfverstiger för indragning hvad den enskilda banken under sistförflutna sex månader före indragningen i medeltal haft utelöpande af sina egna sedlar af samma valör; af enskilda bankernas dels att Riksdagen för sin del medgifver, att de i § 13 af femkronesedlar. Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874 om enskilda banker med rätt att utgifva egna sedlar stadgade grundfondshypotek måtte få minskas (Forts). med det belopp säkerheter, som kan behöfvas för erhållande i Riksbanken af ifrågavarande vaxlingsförskott, och att dessa säkerheter genom Konungens Befallningshafvandes försorg få till Riksbanken öfverlemnas; äfvensom att erforderliga bestämmelser rörande kontrollen öfver verkställigheten af fem- och tiokronesedlarnes indragning samt öfver de enskilda bankernas räkning med Riksbanken må få, efter inhemtande af Fullmäktiges i Riksbanken yttrande, af Kongl. Maj:t meddelas».

I anledning af hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit, hade Utskottet gjort åtskilliga hemställanden, inledda med följande ord:

»att Riksdagen, under förutsättning att Kongl. Maj:t förordnar om upphörande vid innevarande års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å fem kronor, måtte besluta»: — —

Sedan Herr Talmannen låtit uppläsa nämnda inledningsord, begärdes ordet af

Herr Ola Andersson i Burlöf, som yttrade: Då ännu endast ingressen till detta förslag blifvit föredragen, ber jag att få yttra några ord uteslutande om densamma. Kongl. Maj:t säger i sin till Riksdagen i detta ämne aflåtna proposition, hvilken varit föremål för det sammansatta Banko- och Lag-Utskottets behandling, att, »så vida innevarande Riksdag sätter Riksbanken i tillfälle att i behöflig mån öka sin sedelutgifning, och under förutsättning af sådana anordningar, som äro erforderliga till förekommande af rubbning i den allmänna rörelsen, Kongl. Maj:t då ämnar förordna, att enskilda bankers rätt att utgifva sedlar, lydande å fem kronor, skall upphöra vid utgången af innevarande år»; och vidare heter det derjemte, att »så vida inom utgången af år 1882 sådana åtgärder för Riksbankens förstärkande vidtagas, som Kongl. Maj:t finner betryggande, Kongl. Maj:t då ämnar förordna, att nämnda bankers rätt att utgifva sedlar, lydande å tio kronor, skall upphöra senast inom 1882 års utgång». Det är således dessa båda saker, som utgöra förutsättningar för det förslag, Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagt angående beredande af vissa förmaner åt de enskilda bankerna. Såsom förutsättning åter för möjligheten att indraga de enskilda bankernas sedlar å fem och tio kronor, antyder Kongl. Maj:t, att Riksbanken bör sättas i tillfälle att fullgöra de ökade förpligtelser, som till följd af denna indragning komma att ställas på samma bank.

I ingressen till föreliggande förslag hemställer emellertid Utskottet, »att Riksdagen, under förutsättning att Kongl. Maj:t förordnar om upphörande vid innevarande års utgång af de enskilda bankernas

rätt att utgifva sedlar, lydande å fem kronor, måtte besluta» etc. På sätt Kammarens ledamöter behagade finna, har Utskottet här endast talat om upphörande af nämnda bankers rätt att utgifva sedlar å fem kronor. Det är således blott *en del* af de förutsättningar, på hvilka Kongl. Maj:t grundat sitt förslag, som här skulle uppfyllas, men icke förty tillstyrker Utskottet, att de enskilda bankerna skola komma i åtnjutande af alla de förmåner, som Kongl. Maj:ts förslag innehåller, om icke ännu flera. Jag vill icke här göra något yrkande om utsträckning af dessa vilkor, såsom Kongl. Maj:t föreslagit såsom förutsättning för beviljandet af dessa förmåner, emedan genom olika beslut af Kamrarna i detta afseende man kunde riskera förslagens fall. Men jag har velat säga redan nu, att jag icke kan gilla detta uteslutande af allt tal om tiokronesedlarnes indragning, då ju äfven detta utgjort en förutsättning för de åtgärder, Kongl. Maj:t föreslagit. Jag förbehåller mig också rättighet att vid en följande punkt, på grund af den Kongl. propositionen, göra ett förslag i afsigt, att Riksdagen åtminstone måtte uttala den mening, att den ämnar inlösa det löfte, som gafs 1874, då den beslöt, att Kongl. Maj:t skulle ega rätt att vid lämplig tidpunkt förordna om äfven dessa tiokronesedlars indragning.

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.*
(Forts.)

Vidare anfördes icke. Kamraren godkände den föredragna delen af Utskottets förslag.

Derefter föredrogs Utskottets hemställan i *punkten 1*, så lydande :

»att enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar berättigas att, så vida de åtaga sig att vid sina hufvud- och afdelningskontor invexla Riksbankens förslitna sedlar å fem kronor och lägre valörer, från och med ingången af år 1880 och intill slutet af år 1884 i Riksbanken mot säkerhet, som af Fullmäktige godkännes, undfå vaxlingsförskott i riksbanksedlar, lydande å fem kronor, intill ett belopp för hvarje enskild bank, motsvarande hvad, enligt från Kongl. Finansdepartementet meddelad uppgift, banken under de sist förflutna tolf månaderna före indragningen haft i medeltal af egna femkronesedlar utelöpande».

Enligt anteckning å utlåtandet, hade Herr *Boström* inom Utskottet reserverat sig vid förevarande punkt, under uttalande af den mening, att tidpunkten för de enskilda bankernas rätt till erhållande af vaxlingsförskott bort i enlighet med bankofullmäktiges förslag bestämmas till utgången af år 1882.

Ordet lemnades till

Herr *Herslow*, som anförde: När 1874 års riksdag i princip uttalade sig för att de enskilda bankernas sedlar å mindre valörer borde indragas, och åt Kongl. Maj:t öfverlemnade att bestämma den därför lämpliga tiden, gaf den dermed regeringen ett viktigt och, efter min uppfattning, derjemte både kinkigt och grannlaga uppdrag. Att regeringen aldrig skulle lyckas att finna den tidpunkt, som af alla enhälligt skulle erkännas vara den lämpliga, tror jag att man temligen lätt kunde på för-

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrone-
sedlar.
(Forts.)

hand inse, eftersom det är naturligt, att, när intressena äro så starka som i detta fall, de också skola inverka på åsigtterna i frågan. Emellertid är det också, efter min uppfattning, naturligt, att, när Kongl. Maj:t genom framläggande af förevarande nådiga proposition i början af denna Riksdag förklarade året 1879 just vara det företrädesvis lämpliga året för verkställande af denna indragning, denna förklaring inom en stor del af vår finansiella värld väckte en viss häpnad. Man tyckte, att den period, som mera än någon annan under många år kräufde en ytterlig varsamhet och stor omtanke af alla dem, som hafva sig anförtrödd värden af vårt kreditväsen, till förekommande af att icke bekymret öfverginge till half förtviflan, oron till full panik, man tyckte, säger jag, att den perioden kanske icke var den allra lämpligaste att röra vid sjelfva grundvalarne för dessa kreditanstalters tillvaro. Man tyckte också, att den period, då privatbankerna behöfde anstränga sig till det yttersta för att kunna förse näringarne med de oundgängligaste förlagen för att de skulle lefva och icke dö, att den perioden icke kunde vara den lämpligaste för att i någon kånbar grad förminska dessa bankers förmåga att lemna försträckningar. Man tyckte också, att sjelfva Riksbanken, för hvilken det gälde att öfvertaga ökade bördor och ett förhöjdt ansvar, skulle kunnat önska sig en gynsammare tid att åtaga sig denna ofantligt utvidgade ansvarighet, än den period, som Riksbankens fullmäktige sjelfve måste erkänna och i sitt vid detta betänkande fogade utlåtande också uttryckligen erkant erbjuda ovanligt stora svårigheter för att hålla den metalliska kassan uppe redan vid det efter det bankens nuvarande rörelses fordringar bestämda minimum, en tid under hvilken vaxeltillgången på utlandet är knapp och bankens kassareserv i utomlands säljbara obligationer icke synnerligen betydande. Men å andra sidan måste vi ock erkänna, att detta den nuvarande tidens trångmål också haft en effekt, som underlättar reformens genomförande nu. Trycket på den allmänna rörelsen har hopkrympt beloppet af de enskilda bankernas utelöpande sedlar från att i September 1876 vara 66 millioner och ännu i September 1878 öfver 55 millioner till att i Februari 1879 utgöra endast något öfver 41 millioner. Härigenom har den sedelmassa, som behöfver indragas och utbytas, blifvit betydligt inskränkt och är nu mindre än den på många år varit. Derjemte finnes ännu ett argument till förmån för den nuvarande tidpunktens lämplighet, ett skäl, som för mig är af synnerlig vikt, det nemligen som ligger i den gamla kända satsen, att mången sak måste man göra, när man kan göra den och icke just på den tidpunkt, då man *lämpligast* borde göra den. Jag finner detta skäl väga ganska tungt i det praktiska omdömet vägskaäl och tror äfven att ministären så funnit det. Det tal om den nuvarande tidpunktens olämplighet, som bildar kärnpunkten i reservationerna, må derfore ur teoretisk synpunkt ega än så stor vikt, så är det dock i mina ögon numerå ett opraktiskt tal.

Har Riksdagen en gång högtidligen lagt bedömandet af den tidpunkt, som vore lämplig för ifrågavarande åtgärds företagande, i Kongl. Maj:ts hand, anser jag mig pligtig underordna min uppfattning under dens omdöme, som fått pröfningen sig anförtrödd, och jag tror, att Riksdagen konsekvent icke kan göra annat. Det för-

slag, hvars första punkt nu är föredragen, kommer jag således att rösta bifall till; och jag tror — jag vågar till och med påstå — att det numera är det allmänna omdömet hos de män, som satt sig in i frågan, att den form Utskottet funnit, och som i allt hufvudsakligen sluter sig till det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, bör aflägsna alla betydligare faror från öfvergångstiden. En fara kvarstår likvisst; men den punkt, der jag varskar denna fara, ligger på aflägsnare håll. I betänkandet förekommer egentligen ingenting härom; men då saken beröres i Kongl. Maj:ts proposition, då den utgör föremål för en särskild reservation, då den äfven både inom och utom det Utskott, som haft med saken att göra, varit ämne för det lifigaste meningsutbyte, och då slutligen äfven den talare, som nyss före mig hade ordet, bragt denna punkt på tal, anser jag mig icke kunna lemna den alldeles å sido. Utskottets tystnad kan nemligen ej bringa i glömska, att femkronesedlarnes indragning icke är någon ensam stående åtgärd, att den tvärtom blott är steget N:o 1, med hvilket man bragt steget N:o 2 i omedelbar förbindelse. Det kan då ej vara obehöfligt att erinra, att emellan dessa båda steg är skilnaden icke blott en skilnad till grad, utan en skilnad till art. Att de enskilda bankerna med varsamhet och omsorg — och varsam omsorg ha vi rätt att fordra af alla, som hafva så viktiga intressen i sin vård — skola kunna modifiera sin verksamhet efter de nya former, som blifva en följd af femkronesedlarnes indragning, antager jag. Att denna indragning möjligen kommer att i någon mån inskränka, ja kanske på vissa områden försvaga bankernas verksamhetsförmåga, anser jag icke heller osannolikt; men att de kunna lefva efter denna indragning, det är säkert. Lika säkert är, att, när tiokronesedlarne indragas, så är detta lif slut. De sedelutgifvande bankerna kunna efter det ögonblicket icke fortsätta sin verksamhet. De mindre bankerna komma att upphöra och de större att ombilda sig till aktiebolag med uppgifvande af sin sedelutgifningsrätt. Ty att emissionen af de stora sedelvalörerna, sedlar, som utgifvas i dag och komma igen i morgon, att denna emission icke lemna någon behållning af den art, att den kan förmå bankdelegarne i vårt land att ikläda sig solidarisk ansvarighet och stå en sådan risk för en sådan vinst, tror jag man kan vara viss om. När detta steg är taget, då är dermed det gamla systemet gånget och något nytt måste träda i dess ställe.

Det är dock, detta privatbankssystem, hvars tid dermed skulle vara ute, det är dock, man kan icke neka dertill, en finansiell institution som haft en vacker historia. Det är ett system, som haft en för vårt land mera välgörande och för våra förhållanden mera naturlig växt och blomstring, än kanske något banksystem i något annat land. Huru har det icke burit och utvecklat vårt lands näringslif, på samma gång som det af detta lif utvecklats och burits? I ett kapitalfattigt land har det bragt sig upp till att blifva utlånare af mellan tre- och fyrahundra millioner. I ett glest befolkadt land har det i nästan hvarje trakt ställt ett bankkontor till nejdens betjenande. För den utsträckt rörelse, det drifver, eger det ett eget kapital af öfver sjuttio millioner och bakom detta kapital stå närmare 10,200 solidariske borgesmän, tillhörande vårt lands förmögnaste medborgare. Huru vi

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.*
(Forts)

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkronesedlar. räkna, kunna vi säkerligen icke beräkna den borgens värde lägre än hundratals millioner. Till dessa talande siffror böra vi lägga det icke mindre talande faktum, att dessa enskilda banker ännu aldrig, huru många de än äro — och efter min tro äro de väl många — icke någonsin, icke ett ögonblick, ingen af dem, svikit förtroende eller brutit i sina förbindelser.

(Forts.)

Vid talet om garantierna, som detta system erbjuder, har man under sista dagarne ett par gånger yttrat sig ringaktande om den solidariska ansvarigheten. För mig är detta tal ofattligt. Den innefattar, denna borgen, en enorm pant, den är af i hög grad bindande beskaffenhet, och den är slutligen — hvad man ej borde förbise — en borgen af den art, att, om den någonsin behöfver utkräfras, den utsökes under lagens skydd och med statens arm; den har derigenom en helt annan betydelse, än då man talar om att vid en statsbank alla landets medborgare stå i ansvarsskyldighet. Ty vi veta, att, om en stat brister i sina förbindelser — sådant har händt mängen stat och det har, tyvärr, mera än en gång äfven händt vår egen — då är det alldeles omöjligt att få fatt i exekutorn.

Ha vi en gång gjort oss reda för, hvilken stor och mäktig faktor detta banksystem varit i vårt ekonomiska lif, då kan väl någon tvekan uppstå, huruvida vi hafva råd att göra oss af med den. Men hvad vi icke gerna kunna vara i tveksamhet om, det är, att, innan vi göra oss af med en finansiell faktor af denna betydelse, vi först böra hafva framför oss en fullständig utredning af och plan för den nya sakernas ordning, som skall sättas i det gamlas ställe. Den, som hyser något intresse för landets ekonomiska framtid, förefaller det därför nästan ängsligt, när han i den enda punkt, hvori bankofullmäktige berört denna nya ordning, finner dem icke hafva att tala om något annat än »upptagande af ett större lån till Riksbankens förstärkande». Jag tror väl att de fleste, som försökt att göra sig förtrogne med tanken, att privatbanksystemet kunde komma att upphöra och ersättas med ett annat, hafva för en sådan reforms vidtagande tänkt sig helt andra förberedelser än att blott ännu en gång sträcka litet på den ofonderade sedelemissionsrätten och å nyo uppvigilera en smula guld-kassa. Det var därför med verklig glädje jag i ett den Kongl. propositionen vidfogadt, af Herr Finansministern afgifvet anförande i statsrådet fann yttranden, som, efter mitt förmenande, innebära något annat. Det heter nemligen i detta anförande, att, före öfvertagandet af beloppet af de utaf de enskilda bankerna utgifna tiokronesedlarne, »mera vidtömfattande och betryggande åtgärder för Riksbankens förstärkande måste vidtagas», och Herr Finansministern antyder dessutom uttryckligen, att någon »visentligare förändring äfven i Riksbankens organisation» torde i samband dermed finnas erforderlig. Med ledning af detta uttalande har jag vågat att i det i sjelfva den Kongl. propositionen antydda villkoret för indragning af tiokronesedlarne, sådant det der är formuleradt, nemligen att »sådana åtgärder för Riksbankens förstärkande vidtagas, som Kongl. Maj:t finner betryggande», finna en djupare tanke och ett långt digrare innehåll, än i talet om utländskt lån och utsträckt emissionsrätt. Jag för min del tror, att en mycket stor del af vårt lands befolkning, hvar och en, som sökt göra för sig

klart hvad denna reform, N:o 2, innebär på det finansiella området, — alla skulle vi känna oss synnerligen tacksamma för ett bekräftande från regeringens sida att denna vår uppfattning af dessa ord icke är origtig.

Det var, Herr Talman, endast för att gifva uttryck åt denna förhoppning, som jag tillåtit mig att nu begära ordet.

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrones-
sedlar.*

(Forts.)

Herr Gasslander: Jag har begärt ordet nu vid öfverläggningens början, emedan hvad jag har att yrka, synes mig vara af sådan beskaffenhet, att det efter vanligt förhandlingsbruk bör framställas vid öfverläggningens början.

På det att icke mina ord må misstydas, ber jag att få förklara, att jag hyser och alltid har hyst den största aktning för de enskilda bankerna, och att jag anser, att de utöfvat ett stort och välgörande inflytande på vårt lands utveckling. Äfven anser jag, att indragning af de enskilda bankernas fem- och tiokronesedlar är en nyttig och välbetänkt åtgärd. Huruvida tidpunkten härför nu är läglig eller icke, tilltror jag mig deremot icke att bedöma.

Hvarför jag alltid ansett, att fem- och tiokronesedlarne böra indragas är, att dessa småsedlar hindra spridandet af klingande mynt och derfor att denna brokiga karta på en mängd bankers olika sedlar lätt föranleder förfalskningar.

Jag vill nu undersöka de egendomliga åtgärder Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet här föreslagit, hvilka åtgärder äro utan prejudikat i vår statshushållningshistoria. Jag finner då att Utskottet framställt detta förslag för att åt Riksbanken förskaffa vaxlingsagenter i de särskilda orterna. Utskottet föreslår nämligen att åt de enskilda bankerna skulle lemnas vaxlingsförskott, motsvarande beloppet af de femkronesedlar, som dessa enskilda banker i medeltal under sista halfåret haft utelöpande. Ser man nu till orden, skulle detta vaxlingsförskott icke betyda annat än att de enskilda bankerna icke finge använda dessa penningar för andra ändamål, än att mot dem invexla Riksbankens förslitna sedlar, men läser man motiven, finner man att ändamålet är något helt annat, eller att de enskilda bankerna skulle få använda dessa penningar i sin rörelse. Huruvida det kan vara erforderligt att Riksbanken har vaxlingsagenter i landsorten, kan jag icke bedöma, men jag har hvarken offentligt eller enskildt hört klagas öfver, att brist på tillfälle till invexling af Riksbankens förslitna sedlar förefunnits. Om man klagat öfver att det saknas tillfälle till invexling af dessa sedlar, så utgör ett sådant yttrande en anmärkning mot Bankofullmäktige, ty i Bankoreglementets 15 § heter det, att »för invexling i landsorten af förslitna sedlar å fem kronor och derunder ega fullmäktige att vidtaga nödiga åtgärder». Vid sådant förhållande kan jag icke finna, att det är behöfligt för Riksbanken att genom några särskilda eller utomordentliga åtgärder skaffa sig vaxlingsagenter i orterna, och derfor anser jag, att denna del af Utskottets förslag mera afser att gifva ett annat ord åt denna sak än det som är det rätta.

Vidare heter det i Utskottets utlåtande, att denna åtgärd skulle vara behöflig såsom en lättnad för den allmänna rörelsen. Huruvida den allmänna rörelsen för närvarande behöfver någon lättnad eller icke,

Om åtgärder det kan icke jag bedöma; jag är gerna villig att tro detta vara för-
 för indragning hållandet; men det synes mig förunderligt, att denna lättnad för den
 af enskilda allmänna rörelsen skall beredas på det sätt, som här är föreslaget.
 bankernas Det står åtminstone icke i öfverensstämmelse med Riksbankens mer än
 femkronese- 200-åriga tillvaro att gå till väga på detta sätt.
 sedlar.

(Forts.)

I andra paragrafen af bankoreglementet talas om Riksbankens ändamål, hvilka äro: dels att vara en vaxelbank, att upprätthålla myntvärdet i landet; dels att i egenskap af depositionsbank af allmänheten mottaga penningar och värdesaker; dels att såsom långifvare biträda lånebehöfvande med understöd; och dels att i egenskap af allmän statsanstalt genom låneoperationer bereda statsverket vinst. I afseende på Riksbankens ändamål af lånebank heter det i samma paragraf, att Riksbanken skall dels »upplåna fruktlöst liggande kapitaler, dels på drägliga villkor, emot fullgod säkerhet, biträda lånebehöfvande med understöd, och sålunda, till befordrande af handeln och alla nyttiga näringars uppkomst och förkofran, förebygga ocker och obilliga intressens beräkande enskilde emellan». Om den allmänna rörelsen behöfver någon lättnad, vore det därför i min tanke den naturligaste och enklaste åtgärden, att denna lättnad beredes derigenom, att Riksbankens lånefonder ökades, särskildt den fond, som är afsedd för omsättningslån; men, som sagdt, om sättet att underlätta den allmänna rörelsen må de, som bättre förstå denna sak, yttra sig. Men att det skall ske i den riktning, att Riksbanken lemna kreditiv till enskilda banker, tror jag icke är öfverensstämmande med Riksbankens ändamål.

Det tredje och sista skälet, som i nämnda utlåtande åberopats, är att denna åtgärd skulle vara väl behöflig för att bereda enskilda bankerna någon fördel eller något vederlag för indragningen af fem- och tiokronesedlarne. I detta afseende vill jag bemärka, att enligt fastställda oktrojer för de enskilda bankerna eger Kongl. Maj:t rätt att, när han så finner för godt, indraga dessa bankers sedlar, och detta lända till efterrättelse för dessa banker. Huruvida det under sådana förhållanden kan vara behöfligt att åt de enskilda bankerna bereda någon fördel för fullgörandet af de villkor, vid hvilka de redan vid oktrojens lemnande blifvit bundna, kan jag för min del icke finna. För öfrigt tror jag, att en sådan åtgärd näppeligen kan genomföras på det sätt Utskottet här föreslagit. Utskottet förutsätter nemligen längre fram i betänkandet, att de enskilda bankerna skulle få rättighet att såsom säkerhet hypotisera sina grundfondshypotek och att för sådant ändamål 1874 års banklag skulle ändras. Nåväl — om nu sådan ändring viddes i 1874 års banklag, måtte de enskilda bankerna derigenom blifva berättigade att aflemna sina grundfondshypotek såsom säkerhet för Riksbanken? Jag tror det ej, ty för de enskilda bankerna gälla äfven deras bolagsordningar och i dessa heter det, att till efterrättelse för bolaget gäller 1874 års banklag. Första paragrafen i hvarje bolagsordning för våra enskilda banker innehåller ett sådant stadgande. Om nu Kongl. Maj:t och Riksdagen göra ett tillägg i denna lag, kan detta naturligtvis ej inverka på de redan oktrojerade bankernas förhållanden, i annan händelse än att de i vederbörlig ordning be-luta, söka och vinna fastställelse på ändring uti sina bolagsordningar. Detta är en anmärkning, som herrarne kanske finna onödig, ty det faller af sig

sjelft att, då här är fråga om en förmån för de enskilda bankerna, dessa skola skynda sig att vidtaga den erforderliga ändringen i sina bolagsordningar. Men flere bland dem *kunna* ej vidtaga ändring i bolagsordningen förr än långt in på nästa år. Uti en mängd bolagsordningar finnes vanligen föreskrifvet, att förslag till ändring deruti endast kan väckas på ordinarie bolagsstämma och skall hvila till annan ordinarie eller extra bolagsstämma, äfvensom att det erfordras, att en viss pluralitet vid båda stämmorna godkänner ändringsförslaget, för att ändringen skall anses antagen. Flera bland de enskilda banker, hvilkas reglementen jag haft tillfälle granska, hafva redan för några månader sedan haft sina ordinarie bolagsstämmor för året. De få således icke ordinarie stämma förr än vid samma tid nästa år. Vid sådant förhållande kunna de enskilda bankerna ej begagna sig af denna förmån att hypotisera sina grundfondshypotek förr än de fått ändring i sina bolagsordningar. Detta så vidt jag kan förstå.

Då man noggrant genomläser Bankofullmäktiges yttrande i denna fråga, finner man temligen klart uttaladt både i det yttrande, hvarom alla sig förenat, och i den särskilda mening, fullmäktiges vice ordförande uttalat, att den föreslagna åtgärden att meddela vaxlingsförskott till de enskilda bankerna är för Riksbanken oläglig. Ser jag vidare efter i Riksbankens reglemente, så finner jag, att Bankofullmäktige äro berättigade att bevilja kreditiv åt dem, som söka sådana och derfor ställa säkerhet. Men vilkoren bestämmas af Bankofullmäktige. Bland dem, som äro berättigade att erhålla kreditiv utan att ställa säkerhet, är Riksgäldskontoret, men reglementet innehåller i 31 § »att Riksgäldskontoret eger att i Riksbankens hufvudkontor begagna ett kreditiv af *högst* en och en half million». När man nu ansett att det skulle vara för Riksbanken olägligt att bindas vid att tillhandahålla Riksgäldskontoret och således också statsverket större belopp än en och en half million, så synes det mig icke öfverensstämma med den omsorg för Riksbanken, som Riksdagen bör utöfva, att binda Bankofullmäktige vid en förbindelse att tillhandahålla de enskilda bankerna ett vaxlingsförskott, om hvars bestämda belopp man ännu icke ens eger fullkomlig kännedom.

Andre talaren har äfven nämnt något om de enskilda bankernas historia och uppkomst. Äfven jag har sökt sätta mig in i denna del af frågan och dervid naturligtvis först sökt för mig få klart: hvad är de enskilda bankernas uppgift? Svaret på denna fråga skall jag ej försöka att sjelf formulera; jag skall i det afseendet åberopa, hvad Rikets Ständer yttrat år 1824. Rikets Ständer säga, att deras »uppmärksamhet blifvit fästad derpå, huruvida den öfverklagade förlägenheten i allmänna rörelsen skulle kunna minskas genom uppsättande af enskilda bolag till bestridande af en sammansatt upplånings- och utlåningsrörelse, hvilka, *oberoende af Rikets Ständers penningverk*, skulle förena de kapitalegandes och de kapitalbehöfvandes intressen och smärningom göra den vidsträckt kreditrörelse umbärlig, som hittills måst för allmän räkning bedrivas». Svaret är således detta — de enskilda bankernas uppgift är att, oberoende af Riksdagens penningverk, förena de kapitalegandes och de kapitalbehöfvandes intressen. Hvad har nu lagen afsett för garanti för fullgörandet af denna uppgift? Äfven

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkrone-sedlar.
(Forts.)

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.
(Forts.)

härpå lemna de första förhandlingarne angående de första enskilda bankernas upprättande ett tillfyllestgörande svar. Det heter nemligen i 1824 års kungörelse angående inrättande af enskilda banker eller diskonter, att »Kongl. Maj:t vill, derest bolagsregler och utlåningsreglemente finnas af den beskaffenhet och bolagets fond af den betydighet att det åsyftade ändamålet — lättade lånetillgångar — derigenom vinnes, — — — i nåder förutna bolaget» — — — etc.

När nu Kongl. Maj:t fastställt bolagsordning för en enskild bank med vilkor, att Kongl. Maj:t skall vara berättigad att indraga den enskilda bankens fem- och tiokronesedlar, när Kongl. Maj:t finner sådant lägligt, är det gifvet, att Kongl. Maj:t ingått i pröfning, huruvida bankens fonder och låneinrättning i öfrigt äro af beskaffenhet att tåla vid en sådan åtgärd. Slutligen kan man fråga: har statsverket någon som helst förpligtelse att träda emellan för upprätthållande af de enskilda bankernas nuvarande rörelse? Äfven härpå gifver 1824 års författning svar uti fjerde punkten, der det, bland annat, heter: »kommandes likväl vid hvarje särskildt tillstånd till inrättande af enskilde disconter, den uttryckliga förklaring att fogas, att samma inrättningar hvarken nu eller någonsin framdeles skola kunna påräkna något understöd af allmänna medel, samt att, under ingen förevändning, staten må kunna blifva, mera i deras, än i andra enskilda företag, inblandad eller på något sätt komma att bidraga till deras upprätthållande eller utredning».

Herr Talman! Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, tager jag mig friheten yrka afslag å Utskottets hemställan i den föreliggande punkten.

Hans Excellens Herr Statsministeru Friherre De Geer: Den förste talaren uttryckte en önskan att något uttalande måtte ske från statsrådsbänken, som kunde utvisa, att han icke hade misstagit sig i den uppfattningen, att Kongl. Maj:t med ifrågavarande proposition icke haft den afsigten att vilja skrida till indragning af enskilda bankers tiokronesedlar allenast den åtgärd vidtoges, att Riksbankens sedelfond komme att ökas, eller dess guldörråd tillfälligtvis förstärkas genom ett upptaget lån. Ehuru jag icke beredt mig på att i denna fråga afgifva något svaromål, tror jag mig dock kunna göra det uttalande, att den värde ledamoten icke har misstagit sig; åtminstone har det varit min mening, då jag tillstyrkte den nu ifrågavarande Kongl. propositionen, att andra mått och steg skulle vara erforderliga för den vida viktigare åtgärden att indraga tiokronesedlarne, än som behöfdes för en indragning af sedlarne å fem kronor. Detta synes mig också vara uttryckligen antydtt i den Kongl. propositionen, då, sedan der omnämnts hvad som ansågs behöfvas för femkronesedlarnes indragning, det säges, att Kongl. Maj:t gjorde till vilkor för tiokronesedlarnes indragning att åtgärder *derjemte* vidtoges för Riksbankens förstärkande. Den tid, som för sådana åtgärder bestämdes, eller inom utgången af år 1882, har också haft afseende derpå, att, för den händelse man, med hänsyn till de organisationsfrågor rörande Riksbanken, hvilka i anledning häraf påkallades, icke skulle anse till fyllest att intaga stadganden uti banklagen, som är af civillags natur, tillräcklig

tidrymd skulle vara anvisad, inom hvilken en grundlagsändring, i den mån en sådan kunde finnas nödig, också skulle kunna genomföras. Dessutom synes mig i de valda orden, att »åtgärder skulle vidtagas för Riksbankens förstärkande», ligga något annat och mera, än om der endast stått »förstärkande af Riksbankens fonder».

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrones-
sedlar.

(Forts.)

Herr Hedlund: »Tack vare den redbarhet, som utgör ett af vår nations vackraste karaktersdrag, hafva af privatbankernas sedelutgifningsrätt ännu inga vådor uppstått — tvärtom hafva ganska stora fördelar dermed vunnits — men nekas kan dock icke, att sakerna hafva varit mer än en gång stälda på spetsen. Vi må fröjda oss att allt ännu gått och går väl, men vid tanken på de fruktansvärda rubbningar i landets finansiella ställning och de många enskilda olyckor, som skulle följa på privatbankernas oförmåga att genast fullgöra sina förbindelser, må man ega rätt att ifrigt mana till försigtighet, ja att hellre söka förekomma alla vådor, genom sedelutgifningens återförande till en central-institution, ställd under statens vård.» -- Denna tanke, som för 20 år sedan uttalades af den, som nu har ordet, uti en liten då utgifven skrift: »till bankfrågan», har han aldrig öfvergifvit. Jag har för min del alltid hyst den åsigten, att sedelutgifningsrätten — hvilken jag, i olikhet med dem, som på detta område voro af motsatt tanke, ansåg vara en rättighet att utgifva preglade myntrepresentatif i det att sedlarne icke vore att betrakta sasom endast skuldförbindelser, — denna rätt borde ligga i en centralinstitutions händer under statens garanti. Skälen därför kunna vara många, men jag vill nu endast upptaga ett af dem, nemligen det, som betonats af Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet dels i hans anförande till den nu föreliggande Kongl. propositionen och dels i hans yttrande vid remissen af samma proposition, nemligen att, när ett land vill hafva dessa små myntrepresentatif såsom bytesmedel ute hos befolkningen, de åtminstone böra omgärdas med den största möjliga trygghet, och någon större trygghet kan näppeligen af detta folk gifvas än, att de läggas under garanti af en institution, för hvilken hela folket är ansvarigt. Icke förty har jag icke kunnat vara med om de planer till förändring af vårt bankväsende, som då och då uppdykt under tider af missmod. Tidpunkten har nemligen då, efter min uppfattning, icke varit så gynsam, som den just är i denna stund. Den förste talaren i ämnet, likasom flera andra försvarare af bank-sedelutgifningen, har emellertid anmärkt, att tidpunkten nu vore särdeles ogynsam. Det har redan blifvit från flera håll i pressen besvaradt. Jag har svårt att fatta att tidpunkten kan vara gynsamare än nu, när de enskilda bankerna hafva en obegagnad sedelutgifningsrätt af öfver 30 millioner och Riksbanken af öfver 16½ millioner, hvadan, i synnerhet hvad den senare institutionen angår, det icke måtte vara svårt att kunna ersätta det relativt ringa belopp af utelöpande sedlar, som här är i fråga. För min del synas således dessa siffror, utan att man anför något annat skäl, vara tillräckliga för att öfvertyga derom, att tidpunkten för det sökta målet är inne. Men det finnes äfven ett annat moment, som jag vågat antyda i de rader, hvarom jag nyss nämnde, nemligen de varningar, som den när-

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrones-
sedlar.

(Ports.)

varande tidpunkten innebär i andra afseenden. Det är en offentlig hemlighet — och det kommer väl om några dagar på tal — att flera af våra enskilda banker lida under tryckta förhållanden. Ja, man har framställt dessa trångmål så svåra, att Riksdagen skulle taga på sig ett stort ansvar, om man icke trädde emellan med hjälp från statens sida. Detta måste väl innebära en varning i afseende å den enskilda sedelutgifningen, nemligen derhän, att den stora massa af svenska folket, som har dessa småsedlar i sin ficka, icke kan ega den fullständiga trygghet i afseende å dem, som man förut varit van att antaga. För min del hyser jag den vissa öfvertygelsen, att de enskilda bankerna äro fullkomligt solventa, och vi behöfva i det fallet endast komma i häg, såsom den förste talaren äfven påpekade, den solidariska ansvarigheten. Men en sak är, att bankerna äro fullt solventa och en annan sak är, att deras förbindelser kunna *ögonblickligen* uppfyllas.

Då jag således vill varmt understödja de framlagda planerna att indraga enskilda bankernas femkronesedlar, vill jag begagna tillfället att uttala det omdöme, som äfven den förste talaren framhållit, att de enskilda bankerna verkat oändligt godt för Sverige. Den, hvilkens minne går tillbaka ett fyratiotal af år, när dessa banker först bildades, erinrar sig nog det svåra trångmål, hvaruti folket, såväl jordbrukare som icke jordbrukare, derförinnan befann sig äfven i fråga om de obetydligaste belopp till försträckning. Den, som erinrar sig detta och sedan minnes huru under årens lopp genom de enskilda bankerna understöd beredts våra näringar, så att de blifvit satta i stånd att kraftigt utveckla sig, kan icke jäfva omdömet, att dessa banker varit för vart land i hög mån gäneliga. Men det fans en brist i deras administration till följd af sedelutgifningsrätten, som jag vågade för 20 år sedan påpeka, men hvilken nu icke har samma betydelse som då, nemligen den, att de försummade den viktiga funktion af bankrörelse, som består i *uppsamlande* af kapital. De gäfvu ut sina sedlar, och dessa gingo ut i rörelsen såsom mynt, men uppsamlingen af kapital försumrades. Först i senare tider har man kommit derhän, tack vare i första rummet Stockholms enskilda bank, och det länders våra enskilda banker till icke ringa heder, att vi nu befinna oss inför ett belopp af depositioner i dessa banker uppgående till mellan 2 och 3 hundra millioner kronor. Betydelsen deraf bör man kanske mera fatta, när jag anför, hurusom för knappast 20 år sedan en framstående bankman i den stad, som jag representerar, yttrade på tal om depositionsrörelsen: »det är en humbug, här finnes icke folk, som har någonting att deponera; alla vilja blott låna». Det är knappast 20 år sedan detta yttrades och nu stå vi, såsom sagdt, inför ett depositionsbelopp, som, om man inberäknar de i sparbankerna insatta medel, uppgår till omkring 400 millioner kronor.

Den förste talaren har framhållit, att det här gälde ingenting mera eller mindre än de enskilda bankernas bestånd, enär man nu skulle taga endast det första steget för att sedermera komma till indragning af äfven tiorna.

I allmänhet förhåller det sig så, att, då man står inför reformer, det alltid finnes personer, som se stora vådor, och alltid finnes det

möjligheter att vädja till. Allra mest gäller detta, då skilda intressen äro med i frågan. Huru många gånger hafva vi icke hört vid frågor om några betydligare steg på reformernas bana och då det rört näringarna, den spådom uttalas, att den ifrågavarande näringen ovilkorligen skulle dö, under det erfarenheten sedermera lärt, att farhågorna varit ogrundade. Detsamma kommer erfarenheten utan tvifvel att visa äfven i afseende å denna reform.

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkrone-sedlar.
(Forts.)

Hvad först femmorna vidkommer, så — utan att jag vill nämna någon särskild bank — lär en och hvar lätteligen kunna uträkna, att den minskning i en och annan banks vinst, som genom den ifrågasatta indragningen kunde uppkomma, näppeligen komme att öfverstiga verkställande direktörens tantiem. Läger man ihop hela beloppet, hvarmed alla de enskilda bankernas vinst komme att minskas, skall man finna att denna minskning icke komme att utgöra mera än 5 å 600,000 kronor, en minskning i inkomst, som icke är större, än att den utan svårighet lär kunna bäras. Och hvarföre det? Jo, just till följd af den art af bankverksamhet, som inträdt genom depositionsrörelsen. Den tid denna rörelse icke fans, låg det i sakens natur, att de enskilda sedelutgifvande bankerna ej skulle ega bestånd utan sedelutgifning, när den gaf dem det räntefria kapital, hvarmed de nästan uteslutande rörde sig. Nu deremot är sedelutgifningen icke hufvudsak, när den naturliga källan till bankernas inkomst ligger i skilnaden mellan in- och utlåningsräntan. Då bankerna mottaga penningar till 5 procent, men låna ut dem till 6 å 7 procent, så hafva de sig till godo en differens, som icke blott försäkrar dem mot förlust, utan äfven om en ganska vacker behållning. Dertill komma sedan en mängd andra inkomster af kreditivafgifter m. m., hvarpå bankerna förtjena ganska mycket. Många icke-sedelutgifvande bankinrättningar hafva också uppstått och med fördel konkurrerat med de sedelutgifvande. I Göteborg hafva vi två större sådana och en mindre och här i hufvudstaden finnas icke mindre än tre eller fyra icke sedelutgifvande banker, som vågat upptaga täflan med den mäktiga sedelutgifvande privatbanken och visat sig kunna uppehålla denna konkurrens med fördel.

Jag kan sålunda icke finna, att icke en bankinrättning skall kunna existera sundt och kraftigt utan sedelutgifning. Jag kan icke heller finna att ett sådant system är något nytt, hvaröfver man behöfver förvånas, då det ju redan är en verklighet i flera bankinrättningar.

I fråga om Riksbankens förmåga att upptaga denna reform, först med femmorna och sedan med tiorna, ber jag endast att i korthet få uttala den mening, att såväl Bankofullmäktige som Banko-Utskottet synas hafva öfverskattat de svårigheter, som skulle ligga deri att utbyta de enskilda bankernas femmor mot Riksbankens femmor. Denna procedur blir, enligt min tanke, så enkel och går så lätt utan rubbning för Riksbanken, att den icke ens kommer att kännas. — Att då föreställa sig, att det för detta ändamål skulle behövas en särskild undsättning från statsverket af 5 millioner, andra åtgärder att förtiga, är utan tvifvel att se saken svårare än den är. Efter mitt förmenande är allt hvad som behöfver göras det, att Riksbanken får vid-

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.
(Forts.)

sträcktare sedelutgifningsrätt, hvartill den väl också kan ega beto-
genhet, då, om jag icke irrar mig, Riksbankens sedelutgifningsrätt
utöfver den metalliska kassan nu med omkring 30 millioners grund-
fond icke är större än då grundfonden var allenast 15 millioner. Det
är gifvet, att sedelutgifningsrätten bör stå i proportion till grund-
fonden och med en grundfond af 25 å 30 millioner bör naturligtvis
sedelutgifningsrätten kunna vara större än med blott 15 millioners
grundfond, och detta så mycket hellre, som i fråga om Riksbanken
man inräknar såsom utelöpande sedlar rätt stora belopp af ineliggande
medel på folioräkningen. Då Riksbanken under sistlidne Februari
månad hade utelöpande sedlar till ett belopp af 28 millioner kronor,
har man att derifrån afdraga nära 9 millioner å folioräkningen, så att
utelöpande sedlar i sjelfva verket icke utgjorde mer än 18 å 19 mil-
lioner kronor.

Att Riksbanken under sådana förhållanden med endast en liten
utvidgning af sin sedelutgifning kan med största lätthet taga emot
femorna, synes mig icke vara tvifvel underkastadt.

Det är af denna orsak som jag för min del är ganska nöjd med
att Banko-Utskottet icke velat närmare inlåta sig på frågan om de åtgärder,
som kunna vara att motse beträffande tiorna. Jag har nemligen den
åsigten, att, så snart man fått erfarenhet om verkningarne af femornas
indragning, åtgärden skall befinnas icke alls halsbrytande och att man
sålunda icke skall behöfva studsas tillbaka för dess utsträckning äfven till tiorna.

För min del har jag funnit denna åtgärd vara så enkel, att jag
knappast ansett att Kongl. Maj:t hade behöft vända sig till Riksdagen
i detta fall, och jag vågar uttala den mening, att, derest medkam-
maren, såsom man sagt mig skulle inträffa, förkastade detta förslag,
skulle jag för min del anse det hvarken halsbrytande eller farligt från
chefens för Finansdepartementets sida att tillstyrka Kongl. Maj:t att
underrätta herrar Bankofullmäktige derom, att de borde göra sig be-
redda på att de enskilda bankernas femmor skulle indragas redan från
början af 1880. Så enkel synes mig den åtgärden vara.

Jag tror emellertid att det på grund af andra omständigheter
var alldeles i sin ordning, att detta förslag af Kongl. Maj:t framställdes
till Riksdagen och detta icke endast med hänsyn till de åtgärder,
hvarom Riksdagen verkligen måste fatta beslut, nemligen om grund-
fondens försträckande och sedelutgifningsrättens förökande, utan äfven
med hänsyn till andra omständigheter, som i viss mån dermed sam-
manhänga, nemligen om en penningfonds ställande till enskilda institu-
tioners förfogande i afsigt att försträcka de enskilda bankerna med
nödiga medel i och för deras fastbundna jernvägs kapital.

Just med hänsyn till denna proposition, tror jag att det kan vara
godt att en sådan sak som sedelutgifningen kommer under Riksdagens
pröfning, ty man har rättighet att säga, att detta i alla fall är en åtgärd,
som mäktigt ingriper i penningeförhållandena, och då Kongl. Maj:t
för all säkerhets skull samtidigt dermed väcker förslag att dessa
banker måtte sättas i tillfälle att genom erhållandet af lån aflösa sina
bundna kapital, är det väl en billig kompensation för den uppoffring
och den förlust de göra.

Det är denna kombination eller kompromiss som man på sista tiden så mycket hört talas om och som man från många håll så mycket klandrat. Jag kan för min del med full rätt säga, att jag icke ogillar denna kompromiss samt att jag kommer att handla fullt oberoende af densamma.

Min åsigt är, att man bör indraga privatbankernas rätt att utgifva sedlar af femkronors valör, men i den andra frågan kommer jag måhända att handla alldeles oberoende, det vill jag på förhand gifva till känna.

Vare emellertid dermed huru som helst. Frågan föreligger nu för Riksdagen till afgörande och jag tror icke att det nu är skäl att låta ögonblicket gå obegagnadt förbi, utan att man nu bör taga detta steg, som alltid går i den rätta riktningen och förer till det rätta målet.

Endast man går åt samma håll, kan man ju icke behöfva taga stegen så hastigt eller så långa.

Herr Hammarskjöld: Om man får tro en i dag här i hufvudstaden utkommande morgontidning, skulle utgången af den fråga, som här är föremål för behandling, redan på förhand vara afgjord, innan någon debatt derom uti Kamrarna förekommit. Dermed må vara huru som helst, så tror jag likväl icke att jag misstager mig, om jag säger, att strömningen inom denna Kammare är temligen afgjord i den riktning, att åtminstone i hufvudsak bifalla hvad Sammansatta Utskottet föreslagit.

Då jag således förutsätter, att jag för min del kommer att tillhöra minoriteten och dessutom en liten minoritet, har jag här ansett mig vilja uttala min afvikande mening i den fulla öfvertygelse, att den tid nog skall inträffa, då man kommer att ångra hvad man här i afton gjort.

Af det skäl jag nyss anförde skall jag dock försöka göra min framställning så kort som möjligt.

Här kan ju icke vara min afsigt eller rättare sagdt någon förhoppning att öfvertyga någon, då saken ju är på förhand bestämd. Den fråga, som föreligger, är att ersätta de enskilda bankernas femmor och måhända äfven deras tior med Riksbankens sedlar af samma valör. Enligt min åsigt är en sådan åtgärd betänklig och detta hufvudsakligen af två skäl.

För det första emedan förslaget, sådant det nu föreligger, icke är förenadt med någon verklig förstärkning af Riksbankens ställning, ty såsom sådan kan jag icke anse att de tillgångar Riksbanken redan eger hädanefter skola räknas till grundfonden i stället för till reserverade medel och icke heller att Riksbanken får litet vidsträcktare rätt än förut att upptaga utländska lån.

Då jag anser Riksbanken vara hörnstenen för hela vårt svenska penningväsen, kan jag icke anse det vara lämpligt att, utan att i verklig mening förstärka den grundval, hvarpå dess operationer hvila, ytterligare föröka den pappersbyggnad, som på denna grundval skall uppföras.

För det andra hyser jag i motsats emot den siste årade talaren den öfvertygelsen, att den åtgärd, som nu är ifrågasatt, åtminstone om den sträcker sig till tiokronorssedlarna, på ett betänkligt sätt kommer

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronorssedlar.*

(Forts.)

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkronsedlar. (Forts.)

att ingripa i landets hela kreditväsende. Jag är nemligen alldeles öfvertygad om, att en icke ringa del af våra privatbanker fi svårt att existera utan att behålla rättigheten att utgifva sedlar äfven af de smärre valörerna. Det går visserligen mycket förträffligt för bankanstalter utan sedelutgifningsrätt i våra större städer eller på sådana platser, der en större affärsrörelse finnes. Erfarenheten har, såsom den siste talaren mycket riktigt påpekade, visat att i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Sundsvall samt möjligen några flera ställen kreditanstalter utan sedelutgifningsrätt kunna ganska väl konkurrera med de sedelutgifvande enskilda bankerna, men det beror derpå, att på sådana orter är en så liflig penningomsättning och affärsrörelse, att vinsten derå, utan det stöd, sedelutgifningen skänker, räcker till betäckande af alla omkostnader och gifver dessutom en vinst, som svarar mot den risk, de genom affärsrörelsen iklädt sig. Samma förhållande eger deremot icke rum i en god del af våra småstäder. Det är därför antagligt, att en god del af våra enskilda banker icke kommer att ombildas, såsom den siste talaren trodde, till kreditanstalter utan sedelutgifningsrätt, utan de komma troligen att upphöra; åtminstone lära de med all säkerhet nödgas att indraga en god del af sina afdelningskontor, som visst icke komma att bära sig utan sedelutgifning och särskild rätt att utgifva sedlar å de smärre valörerna, hvilka utgöra, såsom känt är, den största delen af de sedlar, som de enskilda bankerna utgifva, jag tror två tredjedelar eller kauske tre fjerdedelar af det hela.

Nu vet jag mycket väl, att i Kammaren finnas åtskilliga personer, som anse att banker och bankkontor icke äro till fördel för landet, utan tvärtom en olycka. Har man den meningen, då har man fullkomligt rätt i att göra allt hvad man kan för att befria en ort från den pestsmitta, som heter banker eller bankkontor. Af skäl, som det skulle blifva för vidlyftigt att här redogöra för, kan dock icke jag dela den meningen. Jag tror, såsom den siste talaren mycket riktigt anförde, att det svenska bankväsendets historia och en jemförelse mellan det ekonomiska tillståndet före och efter deras inrättande skall mäktigt tala för den åsigt, att affärsställningen i vårt land skulle betydligt försämrans genom försvagande eller borttagande af de kreditanstalter, som heta enskilda banker.

Då man nu tänkt sig att de kreditanstalter, som sålunda skulle försvagas, skulle komma att ersättas af något annat, så har man föreställt sig, att detta skulle under en eller annan form ersättas genom afdelningskontor af Riksbanken, men jag tror icke att jag skall blifva motsagd af någon sakkunnig person, om jag säger, att Riksbanken icke är mäktigt att åstadkomma afdelningskontor till det antal, som skulle blifva erforderligt, och att Riksbanken icke heller med fördel skulle kunna ersätta de enskilda bankernas afdelningskontor på de ställen, der det nu icke bär sig för de banker, som hafva dem. Det skulle alltså möjligen kunna blifva någon kombination mellan Riksbanken och de enskilda bankerna. Hvilken denna kombination kan blifva, kan hvarken jag eller någon annan veta, och som det förefaller mig något äfventyrligt att utbyta en institution, som vi känna till och som i det

hela arbetat rätt väl mot en organisation, om hvilken vi platt ingenting veta, så förefaller det mig något vådligt att inlåta sig på detta. Nu säger man visserligen, att den föreslagna åtgärden skulle hafva med sig sina fördelar. Dessa fördelar hafva dels offentligen, dels man och man emellan angifvits vara tre till antalet. *Den första*, att detta skulle vara ett steg till det målet att införa klingande mynt i rörelsen i stället för den massa af pappersmynt, hvaraf den nu är uppfylld. Jag är af den meningen, att detta vore en fördel, men jag kan icke finna, att detta mål vinnes därför att jag sätter ett slag af papperspenningar i sedlar å fem och tio kronor i stället för ett annat slag af papperspenningar å fem eller tio kronor, och jag har ingen förhoppning om eller utsigt till att vi kunna få bort pappersmynt och klingande mynt infördt i stället, och jag kan icke heller inse, att utsigten dertill blir större därför att de enda sedlar å denna valör, som komma att finnas, skola blifva utfärdade af Riksbanken. Snarare fruktar jag att ett annat intresse kommer att sätta sig emot en sådan öfvergång, nemligen det intresse, som önskar att Riksbanken skall förtjena på utfärdandet af pappersmynt å fem kronor och af sådan anledning kommer att motarbeta en reform som skulle vara mycket önskvärd.

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkronesedlar.

(Forts.)

Det andra skälet, som blifvit anfördt, är att Riksbanken skulle få en vinst genom att få monopol på utgifvandet af sedlar å fem kronor och kanske äfven å tio kronor. Det är alldeles klart, att detta argument slår ihjäl det förra. Ty är ändamålet med åtgärden endast att skaffa Riksbanken förtjenst på monopolet att utgifva sedlar å fem och tio kronor, då är det också slut på talet att man skall ersätta pappersmyntet med klingande mynt. Hvad nu särskildt denna vinst beträffar, så erkänner jag villigt, att det är antagligt att Riksbanken kommer att förtjena något på affären.

Det tredje argumentet till förmån för förslaget har blifvit antydt i Herr Finansministerns yttrande till statsrådsprotokollet och äfven påpekadt af den siste ärade talaren, och det är, att det skulle vara af vigt, att det pappersmynt, som finnes i rörelsen, hade statens garanti. Hvad som i detta afseende i mina ögon är viktigt, det är att detta mynt verkligen är sådant, att vederbörande få betaldt därför och få det *vid anfordran*. Ser man på andra länders och äfven Sveriges finansiella historia, så talar den icke för den satsen, att det pappersmynt, som utgifves af statsbanken, innebär större garantier för inlösen än de enskilda bankernas sedlar. Snarare går den finansiella historiens vittnesbörd i en alldeles motsatt rigtning, hvilket bör vara nogsam bekant för en hvar, som har kännedom om Sveriges Riksbanks historia. Men om man nu anser, att de enskilda bankernas sedlar icke äro tillräckligt garanterade, så anser jag att man genom förändringar i banklagen bör härutiinnan åstadkomma en ännu starkare garanti, för så vidt detta kan anses behöfligt.

För min del må jag dessutom säga, att, finnes det någon fara för privatbankernas soliditet, så tror jag att denna icke har sin grund i sedelutgifningen utan i något helt annat. Jag är nemligen icke någon oinskränkt beundrare af det sätt, hvarpå de enskilda bankerna förvaltas. De hafva i allmänhet, såsom den siste talaren riktigt påpekade, till uppgift att uppsamla kapital för att sedan utlåna detta. Men det

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas fenkronsedlar. (Forts.)

har varit en gammal sats i bankteorien och är det ännu, att det kapital, som bankerna skola uppsamla, är sådant som *tillfälligtvis* är ledigt, för hvilket man sökt men icke funnit placering. Dessa medel skall banken söka fruktbar göra, men endast så, att banken kan hastigt åter komma i besittning af det åt dess värd anförtrödda kapitalet för att göra sina fordringsegare rätt, då de så påfordra. Ett villkor för att så tillgå är, att den ersättning, som banken ger dem, som der placera sina penningar, icke är så stor, att människor, som vilja placera penningar på *lång* tid, föredraga att placera dem i banken framför att placera dem hos enskilde personer, som på *lång* tid låna. I detta afseende hafva de enskilda bankerna och äfven Riksbanken försyndat sig. De hafva nemligen gifvit så hög depositionsränta, att massor af människor, lockade af den goda räntan, satt in penningar i bankerna, utan afsigt att snart taga ut dem igen, i stället för att lemna ut dem mot in-teckning eller på annat sätt dem väl placera. Följden häraf har blifvit *för det första*, att bankerna nödgats taga ännu högre ränta på de lån, banken utlemnar, än den sjelf gifvit, och *för det andra*, att i goda tider depositionsströmmorna in i så stora massor, att bankerna nödgas för öfverblifna kapital söka sådan placering, som icke lämpar sig för bankväsendet. Bankerna hafva då måst använda deponerade medel för placeringar, som visserligen till skenet varit placeringar på kort tid, men i verkligheten varit fasta placeringar. Häraf denna massa bundna kapital, hvarmed bankerna laborera. Och om man nu genom naturliga eller konstlade medel vid en viss tidpunkt lyckas framkalla misstroende mot bankerna, så kunna de genom denna olämpliga placering lätt komma i större eller mindre förlägenhet. Af denna olägenhet lider för närvarande det svenska bankväsendet. Men, såsom jag nys antyde, har detta sin grund i den skefva riktning, depositionsväsendet tagit, *icke* uti sedelutgifningen. Och vill man söka stärka de enskilda bankernas ställning, så böra åtgärderna härför gå i den riktningen att söka göra ända på det missförhållande jag nys nämnde och icke hafva till syfte att inskränka deras sedelutgifningsrätt.

Emedan alltså den ifrågasatta åtgärden icke verkligen afhjelper de olägenheter, med hvilka jag för min del anser vårt svenska bankväsende vara behäftadt, emedan, så vidt jag kan inse, den enda fördel, som genom denna åtgärd skulle vinnas, vore en något ökad vinst för Riksbanken, emedan denna vinst skulle köpas för något, som i min tanke innebär ett försvagande af Riksbankens ställning, och ett förmins-kande af de beqvämligheter våra nuvarande penningeinstitutioner bereda landets kreditväsende, och emedan den påräknade vinsten är för liten i förhållande till det pris, som skulle för den erläggas, kan jag, oakadt jag gifver mitt fullaste erkännande åt den skonsamma form, hvarmed såväl Kongl. Maj:ts regering, som äfven Utskottet omgärdat förslaget, likväl icke instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit. Detta har jag velat till protokollet uttala, för att för framtiden hafva min ställning till denna fråga klargjord.

Herr Aug. Peterson: Hvad jag egentligen har att anmärka emot det föreliggande betänkandet är, att der icke finnes något sagdt

om indragningen af de enskilda bankernas tiokronesedlar, utan endast om femkronesedlarne, och vidare att Utskottet föreslagit utsträckning af tiden för vexlingsförskottets åtnjutande ända till år 1884. Utskottet har sålunda icke fullständigt svarat på den Kongl. propositionen, ty der talades icke blott om att femkronesedlarne skulle indragas med innevarande års utgång, utan jemväl att tiokronesedlarne skulle indragas år 1882. Om Utskottet hade svarat jemväl på detta senare och då utsträckt tiden för vexlingsförskottets åtnjutande på sätt nu skett, så hade derom kanske icke varit så mycket att säga. Men nu kan jag för min del icke vara med om Utskottets förslag, emedan jag anser det pris, hvarför Riksbanken, det vill säga svenska folket, skulle köpa dessa femkronesedlar, vara allt för dyrt, och ändå kan man icke veta hvad man skulle få betala för tiokronesedlarne, när de en gång skola indragas. Lika med en föregående talare anser jag det vara riktigast och bäst, att det icke finnes mera än en sedelutgifvande bank i landet, och det bör vara Riksbanken. Jag hoppas också, att en sådan organisation så småningom skall blifva genomförd. Jag vill nu icke upptaga tiden med att yttra mig om detaljbestämmelserna i Utskottets förslag; derom har redan så tillräckligt blifvit taladt, att jag deruti icke har något att tillägga. Jag vill endast hafva uttaladt, att jag icke anser mig kunna bifalla Utskottets förslag. Men då jag icke vill, att frågan skall helt och hållet falla, så skulle jag gerna se, om någon modifikation kunde ske af detta förslag. I hufvudsak skulle jag vara benägen att instämma i Herr Ola Månssons reservation, men då den går ut på aflåtande af en underdanig skrifvelse i ämnet, så kan jag icke heller godkänna den, enär jag icke anser någon vidare skrifvelse till Kongl. Maj:t i detta ämne behöfvas, då ju Riksdagen redan år 1874 aflåtit en dylik skrifvelse och då lemnat Kongl. Maj:t full frihet att förordna om indragningen af dessa sedlar, när han finner tiden dertill lämplig. För min del skulle jag helst önska, att Utskottets förslag förändrades derhän, att Riksdagen beslöte aflåtande af en skrifvelse till Bankofullmäktige med uppdrag till dem att vidtaga de åtgärder, som kunna vara erforderliga för att indragning af tiokronesedlarne må kunna ske inom den i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna tid. Något bestämdt yrkande vill jag dock icke nu framställa, utan har, som jag redan nämnt, endast velat tillkännagifva, att jag icke kan bifalla Utskottets förslag, sådant det nu föreligger.

Herr Gustaf Jonsson: Då jag varit ledamot af Sammansatta Utskottet har jag äfven begärt ordet för att uttala min åsigt i denna fråga. Innan jag det gör, ber jag dock att få vända mig med några ord till den ärade representanten från Upsala, hvars anföranden jag eljest alltid åhört med mycken tillfredsställelse. Men i dag har han icke varit sig lik. Jag hade nemligen trott, att äfven han skulle bära aktning för ett af Riksdagen redan fattadt beslut; och likaså tror jag, att vi här icke behöfva befatta oss med några morgon- eller aftontidningar, utan oberoende af såväl de ena som de andra fatta våra beslut. Då Riksdagen en gång lemnat Kongl. Maj:t rätt att, när han funne lämpligt, förordna om indragning af enskilda bankernas femmor och tiör, och då Kongl. Maj:t nu gifvit tillkänna, att han anser tidpunk-

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.
(Forts.)*

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrones-
sedlar.

(Forts.)

ten dertill lämplig, så kan jag icke annat än beklaga, att den värde uppsalarepresentanten icke hade plats i Kammaren år 1874, då beslutet om indragningen fattades, så att han äfven då kunnat göra sin för- måga gällande; kanske hade frågan då fått en annan utgång. Nu kunna vi dock icke rifva upp ett redan fattadt beslut, utan nu är endast fråga om de åtgärder från Riksdagens sida, som kunna vara lämpliga för att underlätta indragningen. Men äfven om Riksdagen icke beslutar hvad Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagit, så är Kongl. Maj:t oförhindrad att ändock verkställa indragningen. Men Kongl. Maj:t har velat taga hänsyn till den allmänna rörelsen i landet och därför framlagt sitt förslag för Riksdagen. Så har äfven varit förhållandet med Utskottet; vi hafva icke velat förstöra de penning- anstalter, som nu finnas i landet, utan endast föreslagit, hvad vi ansett Riksdagen böra och kunna göra. Derför har äfven Utskottet helt och hållet grundat sitt förslag på Bankofullmäktiges i frågan afgifna utlåtande; Utskottet kan nemligen icke något i hufvudsak frågå hvad fullmäktige föreslagit. Jag och flere med mig hade eljest ansett bäst, om äfven tiokronesedlarne kunnat indragas. Majoriteten inom Utskottet har dock, i likhet med fullmäktige i Riksbanken ansett, att man icke skulle vidtaga denna åtgärd för annat ändamål än att få bort fem- kronesedlarne. Och med afseende å en sådan åtgärd tror jag att man icke bör klandra Utskottet eller Kongl. Maj:t för framläggandet af förevarande förslag; ty den frågan är redan löst. Tidpunkten för reformens genomförande skall alltid blifva olämplig från enskilda ban- kernas synpunkt sedt, ty är penningställningen tryckt, så faller det sig olämpligt att indraga sedlarne. Och är penningställningen god, så att enskilda bankerna få släppa ut en hel massa sedlar i allmänna rörelsen, så faller sig likaledes olämpligt för dem att få sina sedlar indragna. För mig gäller emellertid, som sagdt, det skälet, att Kongl. Maj:t redan fattat beslut i ämnet.

I afseende på tiden för vexelförskotten har jag haft en från Ut- skottets beslut afvikande mening och därför låtit anteckna mig såsom reservant. Denna tid är af Utskottet föreslagen till år 1884, men jag har likasom fullmäktige ansett att man kunde stanna vid 1882, all- denstund åtgärden nu till en början afser allenast femmorna. Jag får därför hos Herr Talmannen anhålla om proposition på att detta vexel- förskott utsträcker allenast till 1882 i stället för 1884 samt yrkar för öfrigt bifall till den föredragna punkten.

Herr Hæggström: Ett gammalt ordspråk säger: »Gud bevare oss för våra vänner»; och jag tror enskilda bankerna hafva stora skäl att säga det om åtskilliga af de herrar, som, efter hvad jag kunnat tycka, denna afton talat i deras intresse.

En ärad talare på skånebanken yttrade till en början, att om denna Kongl. proposition bifölles och enskilda bankernas femmor af- skaffades, skedde i och med detsamma »indragning af grundvalen för dessa kreditanstalters tillvaro». Han yttrade vidare, att »de kunna lefva, äfven om femmorna tagas bort, men med tiornas indragning är det slut med de enskilda »bankerna». Förhåller det sig så, att enskilda bankernas tillvaro är byggd på så lösa grunder som dessa kreditlappar

på fem och tio kronors valör, är vår privatbanksinstitution så rutten — då anser jag att man icke bör tveka ett ögonblick, att helt och hållet afskaffa densamma. Redan vid 1874 års riksdag har man ju, trots mäktiga intressen arbetade deremot, efter hårda strider kommit på det klara dermed, att dessa bedröfliga lappar af alla möjliga färger, snarlika de hall- och tullstämplar, som för en tid tillbaka nyttjades på kläden och andra tyger, för att visa, att de sistnämnda voro inom landet tillverkade eller behörigen förtullade, borde indragas. Man vet knappast hvarifrån de komma, dessa sedellappar. Man tager emot dem på god tro, utan att veta om och när man får betaldt för dem; ty man kan icke vara säker på, om de äro förfälskade eller icke. Hittills har det i allmänhet gått lyckligt. Men nu har en tid kommit. då en del folk börjat draga sig för dessa lappar och tyckt sig finna att, såsom man plägar säga, det osar brändt horn. Jag skulle ock vara den förste att springa och vexla bort de privatbankssedlar, som jag kan innehafva, om jag finge taga för kontant, hvad den ärade talaren yttrade om, att enskilda bankernas tillvaro är beroende af dessa sedlar. Jag föreställer mig dock att detta yttrande var något förhastadt, och jag skall icke vidare fästa mig dervid.

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrones-
sedlar.*
(Forts.)

Den ärade talaren beklagade mycket, att det gamla systemet skulle stryka. Men, mine herrar, detta system rörande de enskilda sedelutgifvande bankerna är dock icke så gammalt här i landet. Det är importeradt för icke länge sedan från Skottland, om jag ej misstager mig. Det var det skottska systemet, som ansågs så förträffligt, ty enligt detsamma voro delegarne solidariskt ansvarige och allmänheten riskerade ingenting, hette det, blott saken ställdes på en sund basis. Den der solidariska ansvarigheten — hvart den leder, det hafva vi exempel på i Glasgow-banken; och jag skulle kunna framdraga åtskilliga andra liknande exempel. Vi hafva äfven här i landet ett enskildt jernvägsbolag med solidarisk ansvarighet. Nu vet man icke, huru denna ansvarighet skall tydas. Ovissheten härom har till och med framkallat en motion i ämnet vid denna riksdag, men Lag-Utskottet har undvikit att gifva svar på denna motion. Många inflytelserika och talangfulla personer hafva dock förklarat, att denna ansvarighet för aktieegarne inträder först efter det bolagets ställning blifvit fullt utredd, hvarmed ju kan dröja två år. Det är mycket trefligt för dem, som hafva affärer med bolaget; ty ansvarigheten skulle, med en sådan tolkning, reduceras till en ansvarighet på papperet i stället för i verkligheten. Den ärade talaren på skånebanken påstod att vi, beträffande de enskilda bankerna, hade 10,200 solidariska borgesmän i landet. Ja, det är mycket bra, men för hvad ansvara de? Och när skall ansvarigheten inträda? Han yttrade, att våra enskilda banker hade hundratals af millioner kronor utlånade, som, jemte annat, borde väl motsvara deras förbindelser. Detta beror på, mot hvilka säkerheter dessa medel äro utlånade, men nekas kan väl icke, att aktieegarne såväl för utelöpande sedlar som andra förbindelser iklädt sig ett stort ansvarighetsbelopp, om, såsom en göteborgsrepresentant uppgaf, depositionsbeloppet uppgår till 400 millioner. Men skall ansvarigheten inträda först omkring 2 år efter det banken gått öfver ända, blifver det allt litet

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrones-
sedlar.

(Forts.)

»smått om» för fordringsegarne, ty ansvarigheten kan, af lätt insedda skäl, under tiden hinna reduceras till mycket minima dimensioner.

En talare på göteborgsbanken sade, att de enskilda bankerna verkat oändligt mycket godt. Jäväl, men medaljen har också en fränsida. De hafva äfven verkat åtskilligt *icke*-godt. Förr än vi hade dessa enskilda banker i landet, fans en lagstadgad ränta, som icke skulle få öfverstiga sex procent. Men sedan de enskilda bankerna kommo till stånd, fingo vi räntan fri på korta papper, så att man nu kan opåtaladt betinga sig ränta till 8 procent och derutöfver. Sådant kallades förr i den gamla goda tiden för ocker. Jag har förgäfvats i gamla riksdagsprotokoll sökt igenfinna de anföranden, som för många ar sedan höllos af en framstående ledamot i borgareståndet, till stöd för den fria räntan; men sviker icke mitt minne, så finnas de icke i protokollet, men väl en stjärna vid talarens namn, påpekande att han ej aflemnat de till justering uttagna yttrandena, då deremot andra hans anföranden i små frågor från samma tid ganska riktigt äro justerade.

Man har sagt, att när räntan stiger inom landet, skulle stora kapital strömma till från utlandet. Ja, sedan privatbankssystemet kom i gång, fingo vi nog räntan fri, men några större kapital hafva derför icke strömmat in från utlandet. Skulle så hafva skett under det förflutna året, så hade Kongl. Maj:t icke nu behöft afgifva sin proposition om en jernväghypoteksfond. Den fria räntan vore nog bra, om privatbankerna, såsom den ärade talaren på göteborgsbanken sade, nöjde sig med att låna upp penningar på 5 och låna ut dem på 7 procent. Men så är icke alltid förhållandet. Medaljen har också sin fränsida. Man får stundom betala både 11 och 12 procent och derutöfver, då alla kostnader såsom provision m. m. inräknas. Nej, de visste nog hvad de gjorde, de som genomdrefvo den fria räntan på korta papper.

Nyssnämnde talare sade också, att näringsarne fått undsättning genom de enskilda bankerna. I hvilket tillstånd befinna sig då våra näringar för närvarande? Jo, jag vågar påstå, att de aldrig någonsin varit i en mera betryckt ställning än nu. Ty det torde vara bekant för hvar och en, att en näringsidkare nu för tiden icke kan få låna penningar i flere af de enskilda bankerna, äfven på de bästa papper i verlden. Och hvarför? Jo, hufvudsakligen af det skäl, att dessa banker hafva sina kapital fastlästa i jernvägsobligationer, och sålunda gått ifrån sitt program. Nu, då tiden just är inne att profva hållbarheten af detta utmärkta banksystem, om hvilket man så mycket talat, visar sig, att det *icke* är hållbart, ty hade våra banker kunnat gå sin gilla gång, så kunde också nu undsättning af dem lemnas åt våra näringar.

Kongl. Maj:ts regering har derför, enligt mitt förmenande, handlat välbetänkt, då den föreslagit Riksdagen att vidtaga åtgärder i och för indragning af de enskilda bankernas icke blott fem- utan äfven tiokrones-sedlar, för att derigenom minska dessa bankers stora sedelmassa. Jag får för min del uttala min stora tacksamhet mot regeringen för detta steg, ty det är alltid bättre att stämma i bäcken än i ån.

En aktad talare på upsalabanken sade, att strömningen här i Kam-

maren vore sådan, att han på förhand visste, huru denna fråga skulle utfalla. Jag vet icke, om han bättre än någon annan kan säga hur landet ligger an. Jag hoppas visserligen, att förslaget skall gå igenom, men derför vill jag icke påtaga mig att med bestämdhet säga, att så skall ske. Det är mycket möjligt, att jag och icke han kommer i minoriteten, när jag vill yrka bifall till den Kongl. propositionen, men det är visst icke säkert. Jag förstår verkligen icke huru han kan hafva utgången så klar för sig. Han nämnde bland annat, att det första skälet man anfört för bifall till Kongl. Maj:ts förslag vore det, att derigenom skulle vinnas den fördelen, att klingande mynt kom i rörelsen. Talaren ansåg dock att detta skäl icke hade någon verklig grund, eftersom Riksbanken hädanefter, i stället för de enskilda bankerna, skulle utgifva fem- och tiokronesedlar i erforderlig mängd. Denna anmärkning vore riktig, derest det vore meningen att Riksbanken skulle i all framtid utgifva sedlar å dessa valörer. Men den ärade talaren vet nog lika bra som någon annan, att detta blott är ett öfvergångsstadgande, ett förberedande steg för att sätta 1874 års Riksdags beslut i verkställighet, enligt hvilket beslut de enskilda bankerna endast skulle få utgifva sedlar af lägst 50 kronors valör, hvaraf följden naturligtvis blir, att vi få guld eller klingande mynt i rörelsen, då Riksbanken i sin ordning hunnit indraga fem- och tiokronesedlarne. Silfvermynt får icke betraktas såsom klingande, utan är blott skiljemynt. Det är dessutom ett mycket farligt mynt, och i min tanke sämre än pappersmynt, ty om en person har silfvermynt, så inbillar han sig kanske att det är klingande mynt, ehuru det icke utgör mera än cirka 70 procent af verkliga värdet, och när en kris så inträffar, händer honom lätt den öfverraskningen, att han i stället för 1,000 kronor i sjelfva verket endast har cirka 700. Om han deremot har sedlar, så kan han lättare i tid låta inlösa dem med guldmynt, och sålunda trygga sig mot en sådan förlust.

Man har sagt, att Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag nog kan vara ganska riktigt, men att tidpunkten för dess genomförande vore »ogynsam». Det erinrar mig om den, som skulle hänga och sjelf fick välja trädet. Han letade och letade, men kunde aldrig finna något träd, som passade. Så ungefär förhåller sig ock med dem, som påstå, att förskräckliga svårigheter skulle genom bifall till förslaget uppstå för de enskilda bankerna. Jag tror deremot, att förslaget kommer att för dem medföra en ren vinst, i stället för förlust. Utom att de undgå kostnaden för tryckning af dessa småsedlar, slippa de också ifrån en vida känbarare för underskrifterna å dessa sedlar, hvilket ju redan är en ganska stor fördel; de slippa vidare ifrån dessa ständiga krig med hvarandra, äfvensom remisskostnaderna. De ende, som kunde vara att beklaga, vore väl vaxelkommissionärerne i Stockholm och måhända åtskilliga andra, som göra en känbar förlust genom upphörande af denna inkomstgifvande, ehuru mycket makliga rörelse. Jag erinrar mig, på tal om 5-kronorna, att en bland de personer, hvilka på ett fiffigt och energiskt sätt mest bidragit att föra nu gällande system till den fulländning det uppnått, för några år sedan inom borgareståndet, då det var fråga om indragning af de för allmänheten så beqväma två riksdaler banko-sedlarne — jag vet icke om frågan föranleddes af

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.*
(Forts.)

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.
(Forts).

någon motion, som han väckt — förfäktade åsigten om deras indragning, allt för att få klingande valuta i rörelsen, ehuru, märkvärdigt nog, i riksdagsprotokollen derom af hans anförande icke förekommer en enda rad, utan vid hans namn endast stjerne. Det har därför förefallit mig ganska märkvärdigt, att i dagarne få höra dels samma person, dels hans meningsfränder tala för femkronesedlarnes bibehållande, samt att höra dem påstå, att deras indragning icke skulle medföra någon fördel, och att i allt fall tidpunkten därför icke vore väl vald. Man låtsar icke begripa, att föreliggande förslag endast innefattar ett öfvergångsstadgande för att bringa klingande mynt i rörelsen. Derfor må det ursäktas mig, om jag dristar uttala den åsigten, att de, som mest motsätta sig denna reform, hvilken efter min uppfattning icke innebär något vådligt hvarken för Riksbanken eller den allmänna rörelsen, hafva de obotfärdigas förhinder.

En ärad talare bakom mig sade, att Riksbanken och de enskilda bankerna begått ett fel derutinnan, att de tagit för hög depositionsränta och fastläst sina penningar för lång tid. Jag skall medgifva detta i afseende på de enskilda bankerna, men protesterar mot att så är förhållandet beträffande Riksbanken. Jag har aldrig hört, att Riksbanken behöft fastläsa sina penningar för lång tid i klena obligationer. Jag tror icke heller att man behöfver hysa en sådan misstanke mot Riksbanken, och det kan genom officiella rapporter bestyrkas, att långt ifrån att Riksbanken så handterar sina depositioner, dess depositions-rörelse sedan December månad sistlidet är ökats i högst väsentlig mån. Detta skulle väl icke hafva skett, om Riksbanken sköttes på samma sätt som de enskilda bankerna. Då på senare tiden tillfälle till kapitalbildning inom landet ej förefunnits, kan jag icke antaga annat än att de penningar, som på depositionsräkning influtit i Riksbanken och hvilka uppgått till milliontals kronor, kommit från andra håll. Men orsaken dertill är icke att söka uti någon förhöjning af depositions-räntan, utan i helt andra förhållanden, bland andra det, att åtskilliga personer, som hyst misstro mot de enskilda bankerna, derifrån uttagit insatta penningar och förflyttat dem till Riksbanken. Således protesterar jag bestämdt mot Upsalaprofessorns påstående, att Riksbanken emot hög ränta och dåliga papper fastläst sina penningar.

Den värde professorn sade vidare, att här afsåges att bereda ökad vinst för Riksbanken. Ja, mine herrar, det lärer väl icke kunna hjälpas, om genom den föreslagna åtgärden Riksbankens vinst skulle ökas, men man måste noga bemärka, att detta icke är hufvudändamålet med den föreslagna reformen, utan faller på sidan derom. Hufvudändamålet är deremot det, att åt penningeväsendet i vårt land bereda en fastare ställning, hvilket mål, enligt min åsigt, säkrast befrämjas genom de enskilda bankernas fem- och tiokronesedlars indragning. Jag tror mig äfven kunna protestera mot beskyllningen, att strömningarna i denna Kammare vore sådana, att hvarje fråga, som afsåges att bereda Riksbanken tillfälle att göra en vinst, här icke skulle, endast af denna anledning, röna något motstånd, utan bifallas.

I en fråga, sådan som denna, kunde jag hafva mycket mera att säga; men väl inseende, att många talare skola efter mig begära ordet samt måhända bättre än jag lemna frågan den belysning, som den

förtjenar, så har jag deri funnit anledning att icke längre upptaga Kammarens tid.

Jag inskränker mig således till att yrka bifall till Utskottets förslag, men med den förändring, att tiden för enskilda bankernas rätt till erhållande af vaxlingsförskott skall, på sätt 4 reservanter föreslagit, inskränkas till året 1882, i stället för 1884.

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.*
(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid, eftersom flere talare redan uppträdt och yrkat bifall till Utskottets förslag med förändring af tiden angående vaxlingsförskottet. Men jag kan dock icke underlåta att, för min del, hembära min tacksamhet till regeringen, för det hon vågat taga i tu med de mäktiga intressen, som de enskilda bankerna representera; och har regeringen i detta afseende slagit in på en väg, som, enligt min tanke, är den enda rätta för åstadkommandet af ordnade affärsförhållanden i vårt land.

Lika med en talare på göteborgsbanken anser jag, att den inverkan, föreliggande förslags antagande kan hafva på Riksbanken, blir ganska obetydlig. Och om härigenom några invecklade förhållanden under första året af beslutets tillämpning skulle uppstå, så beror detta af den lättnad Riksbanken skall bereda de enskilda bankerna för mistad rätt att utgifva 5-kronesedlar.

En talare, som i början af diskussionen hade ordet, sade, att förslaget om 5- och 10-kronesedlarnes indragning väckt häpnad inom landet. För min del måste jag då icke umgås med samma sorts folk som den värde talaren, ty, så vidt jag hört, har samma förslag framkallat den allra största tillfredsställelse och tacksamhet mot regeringen, som tagit frågan under ompröfning. Och jag tror icke heller att reformen bör kännas så hårdt, då Kongl. Maj:t ju icke föreslagit dess genomförande *genast*, utan därför vill bereda en lämplig öfvergångstid.

Vidare har man sagt, att tidpunkten är ytterst illa vald. På detta har Herr Hæggström i hufvudsak redan svarat. Jag vill därför nu endast erinra, att redan 1874, då Riksdagen beslöt en skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande detta ämne, ifrågasattes, huruvida man icke då kunde verkställa indragningen af privatbankssedlarne å 5 och 10 kronors valör. Men då sade man, att tidpunkten icke vore lämplig, utan skulle man öfverlemna åt Kongl. Maj:t att pröfva när reformen borde genomföras. Den skulle, sade man, om den *genast* ginge i verkställighet, komma allt för hastigt på bankerna och träffa dem oförberedda. Detta yttrades år 1874. Nu hafva emellertid bankerna sedan dess haft åtskilliga år att bereda sig på indragningen i fråga; den ekonomiska ställningen är mycket olika nu mot år 1874, men ändock säger man, att tidpunkten icke heller nu är lämplig. För min del skulle jag vilja hemställa, huruvida det kan vara möjligt att, utan att röna motstånd för ifrågavarande reforms genomförande, bestämma någon som helst tidpunkt. Skulle man vänta till dess alla blifva nöjda, så finge man allt vänta förgäfvets. Det är ju icke lämpligt, då konjunkturena äro de allra lyckligaste och icke heller då de äro mycket dåliga.

Man har äfven påstått, att det nu vore en olämplig tidpunkt för Riksbanken att ensam öfvertaga utgifvandet af 5-kronesedlar. För min del tror jag dock icke att denna olägenhet förefinnes, hvarför ofvan

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkronesedlar.
(Forts.)

uttalade betänklighet icke heller bör utgöra något giltigt hinder för bifall till den Kongl. propositionen. De svårigheter, som möjligen nu förefinnas, äro nemligen icke omöjliga att öfvervinna. Om man ser efter hurudan Riksbankens ställning är, enligt tillgängliga rapporter, så finner man, att den metalliska kassan uppgår till något mer än 14,000,000; hos sina utländska bankirer har banken inestående 10,830,000 kronor, hvilka när som helst kunna förvandlas till metallisk valuta. I vaxelportföljen finnas 8,400,000 kronor, för hvilket belopp man när som helst kan erhålla klingande mynt. Och slutligen utgör sedelreservfonden närmare 18,000,000 kronor. Ställningen är således icke så ytterst svår som man vill påstå. Visserligen hafva Bankofullmäktige ansett åtgärder böra vidtagas, för den händelse svårigheter för banken skulle genom reformen kunna uppstå. Och dessa svårigheter, om de uppstå, hafva, såsom redan påpekats, sin grund uti det understöd som från Riksbanken skall komma de enskilda bankerna till del.

Man har vidare sagt, att det skulle blifva slut med de enskilda bankernas lif, om både fem- och tiokronesedlarne på en gång indroges. För min del tror jag dock icke att de enskilda bankernas lif är så klent, att reformens genomförande skulle medföra deras död; men är så verkligen förhållandet, så må jag säga, att de förtjena icke att lefva. Jag kan icke heller finna någon olycka ligga deruti, att privatbankerna från sedelutgifvande banker med solidarisk ansvarighet för bankens delegare förvandlas till s. k. aktiebanker; ty jag har funnit att de aktiebanker, vi nu hafva, reda sig mycket godt, oaktadt de icke få utgifva sedlar.

Talaren på skånebanken höll före, att då man ville göra slut på det gamla, så skulle man hafva en plan för det nya, man ville sätta i stället för det gamla. Jag ber att få taga fasta på detta hans yttrande, ty deraf hemtar jag anledning tro, att han skall vara med om ett förslag, som jag antager här kommer att framställas, angående huru vid tiokronesedlarnes indragning skall förfaras. Jag tror icke att talaren skall motsätta sig ett sådant tillägg till det af Utskottet framlagda förslaget.

En talare på upsalabanken har sagt, att Riksbanken icke skulle blifva starkare genom att öka grundfonden på det sätt, Utskottet föreslagit. Jo, derigenom att man till grundfonden lägger Riksbankens reserverade medel skall otvifvelaktigt större trygghet för Riksbanken erhållas, ty det är väl icke så lätt att tillgripa grundfonden, som de reserverade medlen.

Han sade vidare, att man icke ökar bankens tillgångar för det man ökar dess upplåningsrätt. Jag medger, att detta är riktigt, men ser man på sammanhanget, skall man finna, att denna åtgärd också endast är tillfällig, och att andra och kraftigare åtgärder måste vidtagas, när man vill vidtaga indragning af jemväl tiokronesedlarne.

Samme talare på upsalabanken sade, att hufvudsaken för dem, som ville bifall till Utskottets betänkande, vore, att Riksbanken skulle få förtjena på monopolet att utgifva banksedlar. För min del får jag emellertid säga, att detta icke alls är hufvudskalet, hvarföre jag yrkar bifall till Utskottets förslag. Visserligen kan det vara bra, om Riksbanken förtjenar, men detta är dock icke hufvudsaken i denna fråga,

utan hufvudsaken är, att få ett ordnadt penningväsende i vårt land, och det tror jag för min del, i likhet med föregående talare som här uppträdt, icke vara möjligt, förrän man fått en inskränkning i de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar och får *en* bank, som har skyldighet att i detta afseende fylla behovet inom landet. Derigenom måste också Riksbanken få en mycket större förmåga att hålla en större metallisk kassa, än den nu har, och hvarmed banken måste möta såväl behovet af utländska valutor som behovet af mynt inom landet. Såvidt jag kunnat finna, finnes det icke heller något land som har trettio sedelutgifvande banker. Kanske svarar man mig, att Sverige är klokare än alla andra länder och att vi därför velat tillgodogöra oss välsignelsen af alla dessa sedelutgifvande banker. För min del tror jag dock icke att vi äro klokare än andra länder eller att dessa länder begått ett misstag, när de icke stiftat så många sedelutgifvande banker, utan nöjt sig med en eller högst få. Jag tror således tvärtom, att det skulle vara välsignelsebringande för vårt land, om vi komme derhän, att vi finge *en* sedelutgifvande bank, som då kunde utöfva ett annat inflytande än hvad nu är fallet, och hvarigenom man skulle kunna förebygga sådana svårigheter, som nu äro till finnandes. Man har talat om den välsignelse de enskilda sedelutgifvande bankerna bringat öfver landet, och anfört detta såsom skäl att icke frångå dem den rätt, de nu ega. Om jag skall döma till den välsignelse, dessa banker bringat öfver landet, af Stats-Utskottets utlåtande N:o 46, som snart förekommer till Kammarens behandling, tror jag dock, att denna välsignelse kan reduceras ganska betydligt. Ty för min del är jag öfvertygad om, att vårt bankväsende, sådant det nu är ordnadt, till större och väsentligaste delen föranlett de svårigheter, hvori vi nu befinna oss.

Det har såväl i Första Kammaren som här framkastats den tanken, att det skulle vara mindre säkerhet att hafva sina penningar insatta i Riksbanken än i de enskilda bankerna. För min del kan jag icke dela en sådan åsigt. Jag är väl öfvertygad om, att äfven de enskilda bankerna skola göra rätt för sig, men jag är ännu mer öfvertygad om, att Riksbanken framför alla skall göra detta. Och om fråga väckes om att förstärka Riksbanken, icke blir det majoriteten i denna Kammare, som afslår en sådan framställning. Har icke denna majoritet under hela det nya representationsskicket, likasom förut bondeståndet, städse ifrat för, att banken skulle få behålla hela sin vinst eller större delen deraf, på det att banken måtte erhålla större inflytande på den allmänna rörelsen och bättre motsvara behofven inom landet? Men hvarifrån har motståndet kommit till dessa yrkanden? Jo, just från det håll, som nu håller på de enskilda bankernas fem- och tiokronesedlar och icke vågar indraga dem, och som derjemte låtit framskymta, att Riksbanken icke skulle ega förmåga att öfvertaga den sedelutgifningsrätt, som frångötes de enskilda bankerna. Jag har icke velat underlåta att påpeka detta just därför, att deri ligger, i min tanke, en stor motsägelse. För min del är jag öfvertygad om, att när äfven tiokronesedlarne indragas, skall, åtminstone från majoriteten i denna Kammare, icke höjas någon röst mot det förslag, som i anledning deraf kan komma att väckas, om förstärkning af Riksbanken.

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrones-
sedlar.*
(Forts.)

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronese
sedlar.
(Forts.)

Ty det har just varit ett af landtmannapartiets mål, allt sedan partiet uppkom, att förstärka Riksbanken, och detta mål tror jag att partiet fortfarande kommer att följa.

Jag skall, för min del, således yrka bifall till Utskottets betänkande i denna punkt, dock med den förändring, som föreslagits af Herr Gustaf Jonsson m. fl., eller att årtalet 1884 ändras till 1882.

Jag har icke hört några särskilda skäl framhållas, hvarför man skulle bevilja vaxlingsförskott efter den lägre räntan ända till 1884 års slut. Kongl. Maj:t har visserligen, för sin del, föreslagit 1884 års slut såsom denna tidpunkt, men så vidt jag kan fatta den Kongl. propositionen, afser den såväl fem- som tiokronesedlarne. När man då icke beslutar någon åtgärd om tiokronesedlarne, synes det mig vara tydligt och klart, att man bör och kan inskränka tiden till 1882. Också hafva fullmäktige i banken, hvilka yttrat sig öfver förslaget, varit ense om, att tiden skulle utsträckas endast till 1882. Det är en förmån i alla fall för de enskilda bankerna, därför att de, efter Utskottets förslag, skulle få ett vaxlingsförskott under första året mot en ränta af två procent, och under följande två år mot tre procent. Jag anser därför, att man, genom att bestämma tidpunkten till 1882, uppfyllt allan rättfärdighet för de enskilda bankerna, helst Kongl. Maj:t när som helst eger rätt att indraga de enskilda bankernas fem- och tiokronesedlar, utan någon dem beviljad förmån. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag, blott med den ändringen, att årtalet 1884 ändras till 1882.

I detta anförande instämde Herrar *Jöns Persson*, *Hans Andersson* och *Jan Magnuson*.

Herr Wigardt: Med det nu föreliggande betänkandet äro, enligt den förnåga jag har att blicka in i saken, förknippade lånefrågor, som snart komma till Riksdagens afgörande och som till sina följder blifva bland de viktigaste frågor, som kommit under denna Riksdags behandling. Då, efter hvad jag hört, Första Kammaren med 84 röster gifvit sitt bifall till Utskottets förslag i denna punkt mot 40 röster för afslag, tror jag att denna Kammare snart bör sluta diskussionen i ämnet. Jag har för min del redan varit betänkt på, att obetingadt rösta för bifall till Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets förslag, sådant det nu föreligger. Det oaktadt skall jag, medan jag har ordet, be att få yttra några ord med anledning af Kongl. Maj:ts proposition om tiokronesedlarnes indragning, och jag får då förutskicka den upplysningen, att jag icke är delegare i någon bank, ej heller någon financier. Med afseende på dessa sedlar hade, efter min tanke, den frågan först bort afgöras, huruvida de sedelutgifvande bankerna böra bibehållas eller upplösas. Vill man det senare, har man icke något lättare medel att nå målet, än att indraga dessa sedlar, hvaraf följderna blifver, att femtio- och ethundrakronesedlarne inom en icke aflägsen tid skola följa efter. Skall man beröfva bankerna det som gifver dem en verklig vinst, kunna de äfven undvara rättigheten att utgifva sedlar af högre valörer, för hvilka de väl hafva att påkosta assurans och porto, men på hvilka de icke hafva någon synnerlig vinst. Att de sedelutgifvande bankerna på

sedelutgifningen skörda en icke obetydlig vinst, lär ingen kunna förneka, ej heller att denna vinst rätteligen bör tillkomma staten eller Riksbanken. Enligt det förslag, som nu föreligger, och hvartill jag röstar bifall, kan man säga, att vinsten för Riksbanken, jemförd med den de enskilda bankerna har, betydligt reduceras. Den må dock vara större eller mindre, bör den tillkomma Riksbanken i stället för enskilda personer. Men frågan kan ju dock vara om, huruvida det ändå är skäl att för närvarande tillstyrka Kongl. Maj:t att göra denna indragning, ty i en sådan i ekonomiskt hänseende upprörd tid, som den närvarande, kan det möjligen vara något betänkligt. Männe man kan vara öfvertygad om, att Riksbanken nu eller för den närmaste framtiden skall blifva stark nog att upptaga hela penningrörelsen i vårt land, som nu med 184 bankkontor, inclusive Riksbankens, näppeligen förmår uppehållas. Man kan tro, att det är temligen mycket fordradt och allt för mycket vågadt. Det har också i utlandet visat sig äfventyrligt för eganderätten att lemna hela penning- och bankrörelsen i dens hand, som tillika har lagstiftningsrätten. Vi sakna också, mine herrar, icke exempel härpå inom vårt annars hederliga fosterland. Den som för ungefär etthundra år sedan hade 1,000 blanka specier att fordra, 4,000 kronor, fick cirka fyrtyo år derefter, som laglig betalning, åtnöja sig med 1,000 R:dr R:gd. Reflexionerna göra sig sjelfva.

Oaktadt jag yrkat bifall till Utskottets förslag om femkronesedlarnes indragning, måste jag, hvad tiokronesedlarna beträffar, hysa en motsatt åsigt. Vigtiga skäl tala för dessa sedlars bibehållande. Den solidariska ansvarigheten kan visserligen blifva ett skarpslipadt Damoklessvärd för lagarne, men obestriddligt torde vara, att denna ansvarighet bereder tryggad säkerhet för bankernas fordringsegare. Privatbankerna hafva mycket klandrats; men jag tror likväl icke, att detta klander i allmänhet har skäl för sig, ty åtminstone vid de privatbanker, som jag känner till, hafva tjenstemännen icke allenast till bolagens utan äfven till allmänhetens fullkomliga belåtenhet fullgjort sina äligganden, och icke, såsom i utlandet händt, behöft utbyta bankrocken mot fångdräkten. Nu ifrågavarande förslag tillerkänner visserligen en icke obetydlig ersättning åt de enskilda sedelutgifvande bankerna genom vexlingsförskottet och låg ränta; men jag tror dock, att, såsom jag förut yttrat, Riksbankens vinst i följd häraf blir temligen obetydlig, och denna lag dessutom återtager med ena handen hvad den gifvit med den andra, hvilket synes mig göra gränsen något godtycklig och rättigheten illusorisk.

Jag har, såsom förut är nämnt, ingenting emot att Riksdagen borttager de enskilda bankernas femmor, men är öfvertygad om, att det vore oklokt tillstyrka Kongl. Maj:t att äfven indraga tiokronesedlarna före oktrotidens slut — följden blefve att bankerna indrager flertalet af sina afdelningskontor, och hvad allmänheten skall tycka om dessa olägenheter jemte bibehållande eller kanske höjande af redan alltför höga räntesatser, kommer nog framtiden att visa, äfven hvem som får uppåta ansvaret härför.

Skola dessa banker dö, så låt dem dö en naturlig men ingen våldsam död, och beslutet om tiokronesedlarnes indragning, partielt eller totalt, kungöras ju förr dess hellre, så att tillräckligt rådrum må beredas såväl bankbolag som allmänheten för den nya sakernas ordning.

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.
(Forts.)*

Om åtgärder Jag fortfar med mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag i före-
 för indragning varande punkt, rörande femkronesedlarnes indragning; men kan icke
 af enskilda biträda deras mening, som vilja tillstyrka Kongl. Maj:t att så fort äfven
 bankernas indraga tiokronesedlarne, hvilket, i dessa kritiska penningetider, skulle
 femkronesedlar. föranleda alltför stora och oberäkneliga svårigheter.

(Forts.)

Herr Herslow: Jag har begärt ordet endast för att bemöta en missuppfattning, till hvilken jag tror en talare på göteborgsbanken gjort sig skyldig. Han skyndade nemligen att identifiera mig med den sorts personer, som i allmänhet se en stor våda i hvarje reform, och påstod, att jag såsom en synnerlig fara för landet framhållit indragningen af de enskilda bankernas tiokronesedlar. Detta har jag icke sagt; — jag är icke så rädd för reformer, kanske icke mer rädd än den ärade talaren sjelf — om de göras klokt och med nödig förberedelse. Den fara jag ansåg böra förebyggas var att man skulle lemna det gamla och gifva sig in på det nya systemet, utan att hafva klart för sig hvad förändringen innebär och utan att veta på hvilket område vi gifva oss in. När detta blifvit oss fullt utredt och vägen banad, torde jag vara lika benägen som någon som helst annan af denna Kammares ledamöter att taga det nu föreslagna steget. Den förändring, som förestår, att de smärre enskilda bankerna upphöra, efter som de utan rätt till sedelemission icke kunna bära sig, och att de större från banker med solidarisk ansvarighet öfvergå till aktiebolag, blefve tydligtvis icke för bankerna eller deras delegare någon ruinerande eller ens dålig affär, om man blott ordnade allt på förhand; de enskilda bankerna skulle, der de vilja fortsätta, lätt nog kunna ordna sig efter de nya former, som reformen skapat för desammas fortvaro, och de enda, som möjligtvis kunde komma att förlora, vore de mindre platserna, der jag förmodar att en bankrörelse icke kan bära sig utan i samband med sedelutgifningsrätt.

En talare på norrlandsbanken har förklarar, att efter min åsigt de enskilda bankernas bestånd uteslutande berodde på deras sedelutgifningsrätt, och tillade, att om så är förhållandet, förtjena de icke att lefva och bäst vore att icke ens mottaga deras sedlar, om deras lif hänger på så litet. Jag ber att få påpeka för den värde talaren — hvad jag ej torde behöfva göra för någon annan — att han fattat mitt yttrande i helt annan mening än jag fält det och det rimligen kan fattas. Om Riksdagen beslutar att indraga tiokronesedlarne, vågar jag påstå, att de enskilda bankernas *bestånd* i den mening, att dessa banker icke skulle ega förmåga att inlösa sina förbindelser, alls icke blefve hotadt; men deremot tror jag deras *fortvaro* skulle upphöra, derför att de då torde finna med sitt intresse mera fördelaktigt att upphöra eller ingå i en ny lifsform. Denna förändring innebär icke för mig något förskräckande, isynnerhet om man samtidigt utbildar Riksbanken till en stark, klokt organiserad centralbank, till hvilken de privata bankinstituten med fullkomlig trygghet kunna sluta sig. Det är denna utvecklingsform som jag förutsett, och som jag förutser utan all farhåga; men jag vill, att innan vi gifva oss på väg, må vi veta hvart vi vilja gå och huru vi skola komma dit.

Samme i afseende å formen af sina uttryck något väl hetsige ta-

lare hade åtskilligt annat att anföra mot de enskilda bankerna, om deras förfärliga affärer, deras räntor af »10 till 12 % och derutöver», om Skottlandsbankerna, om Glasgowbanken etc. etc. Jag skall emellertid, då jag ser lösningen af nu föreliggande fråga närma sig, icke upptaga Kammarens tid med att bemöta hans temligen lösliga tal.

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkronesedlar.*

(Forts.)

Samma båda talare ha ock tydligen fått den uppfattningen af mitt anförande, att jag skulle erna rösta emot Kongl. Maj:ts proposition och att jag mycket lifligt klagat öfver den olämpliga tidpunkt, i hvilken denna framkommit. Jag tror mig tvärtom tydligen hafva sagt, att jag kommer att rösta bifall till Kongl. Maj:ts proposition; och då jag nämde de grunder, som föranledt mången att anse tidpunkten illa vald, underlät jag icke att äfven framvisa de grunder, hvarför denna tidpunkt kunnat synas andra vara väl vald. Jag förklarade mig dessutom aldrig hafva trott att Kongl. Maj:t skulle kunna välja en tid så lyckligt, att allas röster skulle förena sig om dess lämplighet.

Ännu några ord har jag förnummit, mot hvilka jag måste inlägga en gensaga, deras nemligen, som förebrående påstå, att en och annan här yttrat sig »i privatbanksintresse». För min del kan jag icke godkänna försöket att gifva ett sådant motiv åt en åsigt, motsatt den man sjelf hyser; och jag vågar påstå, att af de många talare, som yttrat sig i ämnet, ingen enda är så starkt beroende af eller intagen för »privatbanksintresset», att det kan hindra honom att se klart i den nu föreliggande frågan.

Jag vidblifver att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lyttkens: Den här uttalade begäran om proposition, föranleder mig att tro att Kammarens ledamöter redan fattat sitt beslut, huru den skall rösta i denna fråga, och efter den utgång, som frågan fått i Första Kammaran, skulle jag nästan kunna afstå från att nu yttra något, om icke ett yrkande blifvit gjordt af en min medkamrat inom Utskottet, hvilket jag tror vara skäl att vederlägga.

Men innan jag inlåter mig härför, vill jag med några ord bemöta invändningarne från deras sida, som uppträdt mot sjelfva förslaget, under anförande, att tidpunkten för denna indragning icke vore lämplig. I detta afseende tror jag nemligen att det ligger helt och hållet i Kongl. Maj:ts skön att afgöra, när han anser tiden vara inne för de enskilda bankerna att upphöra med utgifvandet af sina fem- och tiokronesedlar. All bestämmanderätt härutinnan har Riksdagen redan afsagt sig. Det återstår blott för Riksdagen att, genom att bifalla och vidtaga de åtgärder Kongl. Maj:t förklarar vara nödvändiga för reformens genomförande, för sin del erkänna, att tidpunkten kan anses vara väl vald, och för min del kan jag icke finna annat än att den föreslagna tidpunkten är härför mycket lämplig, emedan privatbankernas sedelutgifningsrätt för närvarande de facto är minskad, så att en indragning af deras småsedlar icke i så hög grad inverkar på penningställningen. Privatbankerna hafva nemligen till följd af den starka påtryckningen redan måst indraga en stor del af sina sedlar, och sålunda kommer en bestämmelse om minskad sedelutgifningsrätt icke att så inverka på den allmänna rörelsen, som om en bestämmelse om min-

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkronesedlar. (Forts.)

skad sedelutgifningsrätt skett i en tid, då en sådan minskning de facto icke redan förut egt rum.

En föregående talare från Karlskrona yttrade, att privatbankerna, till följd af sina bolagsregler, icke skulle kunna begagna sig af den rätt, som skulle komma att dem medgifvas, att mot pant af en del af de grundfondssäkerheter, som enligt lagen skall finnas i allmänt förvar hos Riksbanken erhålla vaxlingsförskott för invexling af sina egna sedlar, under det vilkor att de äfven vore skyldiga att invexla Riksbankens förslitna sedlar. Dessa åsyftade bolagsregler, grundade som de äro på 1874 års banklag, skulle efter hans förmenande hindra dem att lösgöra och använda dessa grundfondssäkerheter på något sätt, utom att ligga i allmänt förvar såsom säkerhet för bankens alla fordringsägare. Jag får i detta afseende upplysa, att privatbankerna icke äro förbundna att använda dessa grundfondshypotek, om de hafva andra säkerheter att erbjuda, ty Kongl. Maj:ts förslag, »som Utskottet tillstyrkt, medgifver, att bankerna må mot säkerhet, »som fullmäktige i Riksbanken finna lämplig», erhålla dessa vaxlingsförskott. Men om bankerna icke hafva någon annan säkerhet, så skulle de, enligt Kongl. Maj:ts förslag, hafva rätt att, utan att behöfva begära Konungens Befallningshafvandes tillstånd, få lösgöra en del af grundfondssäkerheterna för att pantsätta dem i Riksbanken. Detta säger nu samme talare skulle strida mot banklagen af 1874. Men i detta hänseende ber jag honom taga i betraktande, hvad 30 § i samma lag innehåller derom, att bankerna ega redan nu rätt att efter Konungens Befallningshafvandes tillstånd få använda större eller mindre del af sin grundfond till inlösen af sina sedlar, dock med den påföljd, som der är föreskrifven, att i detta fall sedelutgifningsrätten minskas med ett belopp motsvarande en och en half gång de pantsatta säkerheternas uppskattade värde. Väl finnes i vår nuvarande lagstiftning tillagdt, att bankerna skola så fort som möjligt återbringa dessa säkerheter till behörigt belopp, men intet finnes i Utskottets förslag stridande mot detta, ty så fort vaxlingsförskott återbetalts, upptagas åter dessa säkerheter i Konungens Befallningshafvandes förvar för att tjena såsom grundfondshypotek. Den nuvarande lagen tillåter alltså redan ett användande i detta syfte af dessa säkerheter; alltså kan bolagsreglerna, som äro grundade på denna lag, ej lägga hinder i vägen för denna del af reformens utförande.

Hvad angår Herr Professor Hammarskjölds yttrande, att härigenom en förökning af pappersmynt skulle åstadkommas, är jag tvärtom af motsatt åsigt, enär, sasom man vet, enligt naturen af allt slags sedelmynt, de mindre valörerna hafva längsta omloppstiden. Hvar och en, som har någon affärsrörelse, har mer eller mindre deraf i sina fickor eller i sin kassa, under det deremot de större sedlarne åter löpa in till bankerna mycket fort, enär ingen lägger sådana papper i större mängd för längre tid i sin kassakista, utan hvar och en betalar sina skulder eller insätter dem på bankerna för att deraf hafva ränta. Deraf följer ock, att femkronesedlar äro längre ute i rörelsen än andra sedlar. Privatbankerna hafva af denna orsak ett mycket starkt intresse att hufvudsakligen och i så stor mängd som möjligt drifva ut dem, och de hafva äfven utdrifvit dem i vida större belopp, än den allmänna

rörelsen behöfver af småsedlar. Da dertill kommer att täflan i detta hänseende mellan de många olika bankerna varit ganska betydlig, har detta åstadkommit, att intet land i verlden, i förhållande till sin folk-mängd, har så stor proportion småmynt eller småsedlar som just Sverige. Om man nemligen i detta hänseende jemför Sverige med öfriga länder, som dermed kunna jemföras, finner man att mängden småmynt i andra länder är betydligt mindre. Om nu privatbankerna förlora sin rätt att utgifva fem- och tiokronesedlar, så är det naturligt, att de, efter de nya förhållanden som åsyftas med denna reform, ej hafva det intresse att lemna ut Riksbankens femkronesedlar, som de nu hafva att utdrifva sina egna, utan komma endast att tillhandahålla dem åt personer, som begära sådant för sin dagliga rörelse; enligt mitt förmenande torde härigenom den utelöpande sedelmängden blifva icke större, utan tvärtom komma att aftaga. Min öfvertygelse är, att antalet af de för närvarande utelöpande sedlarne å fem kronor, hvilka i rundt tal torde uppgå till 11 millioner kronor, utgörande alltså fjerdelen af privatbankernas hela utelöpande sedelstock, som för närvarande belöper sig till 44 millioner, kommer att ganska betydligt aftaga. När då sedelutgifningsrätten minskas i samma förhållande som de pantsatta säkerheterna, lär man väl ej kunna förmoda, att något större sedelomlopp komme att ega rum, utan tvärtom mindre. Men det var icke endast i denna del, som jag var af olika åsigt med Professor Hammarskjöld. Han yttrade bland annat, att det icke gifvits exempel på att enskilda bankers sedlar någonsin förlorat i värde, men att deremot Riksbankens sedlar vid flera tillfällen undergått ett dylikt prisfall. Det är nog sant, att Riksbankens sedlar gjort detta; men de torde likväl aldrig hafva nedgått så lågt, som de enskilda assignationer, som utgifvos på 1830—1840-talet och utgjorde den tidens privatbanksedlar, och hvilka till slut snart sagdt saknade allt värde.

Hvad nu vidkommer de fördelar, som privatbankerna åtnjuta af sin sedelutgifningsrätt, så erkänner jag mycket villigt, att de äro ganska betydande. Det är också med afseende härå, som Kongl. Maj:t föreslagit, att, då småsedlar icke vidare skulle få af privatbankerna utgifvas, skulle de i stället få sådana sedlar af Riksbanken till den billiga räntan af tre procent. Nu hafva emellertid en del ledamöter af Utskottet förmenat, att äfven denna fördel vore nog stor och att den icke borde medgifvas längre än till och med år 1882, hvarvid de stödjå sig derpå, att Kongl. Maj:t härutinnan icke gått längre. Då kan jag icke läsa den Kongl. propositionen riktigt, ty den tyckes mig säga, att, under förutsättning af åtgärders vidtagande för fem- och tiokronesedlarnes indragning, skola dylika vexlingsförskott räcka till och med år 1884. När man tager i betraktande, att detta nu föreslagna förskott icke är afsedt för annat än till utbyte mot privatbankernas femmor, och man vet, med hvilken långsamhet dessa småsedlar löpa tillbaka till banken — som exempel härför får jag nämna, att af Riksbankens enkronesedlar äro ännu utelöpande 1,200,000 stycken, fastän det är ganska länge sedan ettorna upphörde att utlemnas från banken — kan man vara öfvertygad att det kommer att dröja ett eller annat år, innan alla de nu ifrågakvarande sedlarne återkommit till privatbanken, helst man kan vara öfvertygad att de, som äro in-

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkro-
nesedlar.*

(Forts.)

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkronesedlar.
(Forts.)

tresserade för deras utelöpande, icke påskynda saken, utan tvärt om. Att under sådana förhållanden utsträcka tiden för reformens genomförande till utgången af år 1884, anser jag vara rätt lämpligt, hvarför jag för min del får tillstyrka, att tiden i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag för innehafvande af dessa s. k. vaxlingsförskott mot denna låga ränta må fastställas till år 1884 och icke i någon mån förkortas. Då Första Kammaren nu antagit Utskottets förslag, sådant det här föreligger, vore det äfven skäl att denna Kammarer gjorde detsamma. Af denna anledning var det, som jag begärde ordet, och jag vill för min del yrka bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Medan jag har ordet, vill jag yttra något med anledning af hvad Herr Ola Andersson nyss anförde om att ingenting blifvit åtgjordt för tiokronornas indragning. Jag må bekänna, att, om jag redan i början var villrådlig om hvad som härvid borde göras, då Kongl. Maj:t alldeles icke anført, hvilka åtgärder han därför ansåg nödvändiga, så har jag blifvit det i ännu högre grad, sedan jag hört Hans Excellens Statsministrers yttrande från statsrådsbänken, att dessa åtgärder skulle vara af så omfattande beskaffenhet, att till och med en grundlagsändring skulle kunna blifva erforderlig, detta kan man ej finna af Kongl. Maj:ts proposition. Af dessa skäl tror jag, att Utskottet icke kunnat göra något annat, än Utskottet gjort; och då Kongl. Maj:t nu uttalat sin afsigt att år 1882 indraga tiokronorna, är jag öfvertygad, att förslaget åter torde förekomma antingen på framställning af Kongl. Maj:t eller af enskild motionär.

Jag vill emellertid icke nu onödigtvis upptaga Kammarens tid, utan får, som sagdt, yrka bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Herr Torpadie: Den känsla af trötthet, som tyckes hafva bemäktigat sig Kammaren, och som äfven jag delar, föranleder mig att fatta mig så kort som möjligt.

Liksom min landsman och kamrat i Utskottet, G. Jonsson, har jag ställt mig på den ståndpunkten, att, enär 1874 års Riksdag af Kongl. Maj:t öfverlemnade att bestämma tidpunkten för indragning af de enskilda bankernas femmor och tiör, det ej kunnat tillkomma Sammansatta Utskottet att ingå i någon som helst pröfning, huruvida tidpunkten för en sådan åtgärd nu vore lämplig eller ej. Da jag har denna uppfattning, torde Herr Talmannen icke finna origtigt, att jag inom Utskottet ansett olämpligt att i betänkandet införa det citat ur statsrådsprotokollet, som der å sjunde sidan förekommer, och detta så mycket mera, som ifrågavarande yttrande till statsrådsprotokollet i sjelfva verket icke direkt berör den sak, hvarom nu är fråga, utan innehåller ett uttalande af Herr Finansministern vid ett tillfälle, då han inför Kongl. Maj:t föredrog frågan om oktro för en ny enskild bank. Deremot har jag i allt öfrigt varit ense med utskottsmajoriteten; och för att icke onödigt upptaga tiden, skall jag be att helt och hållet få acceptera, hvad Banko-Utskottets vice ordförande nyss yttrade. Jag instämmer till alla delar med honom och tillägger endast, att enligt mitt förmenande Kammarer ej skulle handla klokt, om den frånginge hvad Utskottet föreslagit med afseende å tidsbestämmelserna för återjutande af vaxlingsförskottet. Liksom Herr Lyfkens anser jag, att

man ej med visshet kan påstå, att Kongl. Maj:ts mening i fråga om dessa tidsbestämmelser varit sådan som Bankofullmäktige sagt. Det är alldeles gifvet, att de enskilda bankernas ställning under öfvergångsperioden blir sådan, att dessa inrättningar behöfva allt understöd från Riksdagens sida.

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrones-
sedlar.*

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten af Utskottets förslag.

(Forts.)

Herr O. B. Olsson: Till följd af det beslut, som i den föredragna punkten redan är fattadt af Första Kammaren, skall åtminstone jag för min del söka fatta mig kort; och jag ber de talare, hvilka efter mig komma att uppropas, att följa mitt exempel. Jag skulle nu kunnat inskränka mig till att helt enkelt yrka bifall till Utskottets förslag, men till följd af några yttranden, som blifvit fälda af föregående talare, tillhörande motsatta sidan, ber jag att få säga några ord.

Man har yttrat att de enskilda bankerna gjort landet stor nytta. Jag vill visserligen ej förneka att så kunnat vara förhållandet; men å andra sidan kan man också säga, att de enskilda bankerna gjort vårt land väsentlig skada. Det kan ej bestridas, att icke de enskilda bankerna hufvudsakligen hafva lagt an på att lemna aktieegarne så stor vinstutdelning som möjligt. En talare har förutspått, att, om de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar på fem och tio kronor indrages, så skulle dessa inrättningar nödgas upphöra. Jag tror också att möjligen sådant kan inträffa, men dermed vore i min tanke ingen skada skedd. För min del har jag alltid haft den åsigten, att vårt land, liksom Frankrike och Danmark, borde ega en nationalbank. Jag behöfver i det hänseendet endast hänvisa till hvad Frankrikes nationalbank uträttade 1871. Hade Frankrike ej då haft en stark nationalbank, så hade efter all sannolikhet Frankrikes ställning nu varit mycket sämre än den är. En ändring i bankväsendet i sådan syftning är ett mål, dit äfven vårt land bör sträfva.

Jag slutar som jag börjat med att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber blott att få tillkännagifva att jag missade mig, då jag förra gången jag hade ordet sade, att det ej finnes något land, som har så många sedelutgifvande banker som Sverige. Jag skall be att få tillägga: *med undantag af England och Skottland.*

Herr Sven Andreasson: Penningen är en makt — det är en känd sak — dock har det enskilda bankväsendet, såsom en ställföreträdare för denna makt, gjort sig alltför mycket gällande. Jag ber därför att få hembära min tacksamhet till Kongl. Maj:ts regering, hvilken haft ett vaket öga för tidens kraf och föreslagit åtgärder ledande till rättelse i förstnämnda makts missbruk.

En talare framför mig yttrade, att privatbankerna täflat med Riksbanken, och att detta varit en stor fördel för Riksbanken. Men denna täflan har åtminstone icke varit särdeles lycklig för Riksbanken; ty Riksbanken har blifvit nästan vanmäktig mot de enskilda bankerna. De enskilda bankerna hafva tillskansat sig allt tillgängligt kapital i

Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrona-
sedlar.
(Forts.)

landet, som de sedan företrädesvis på korta papper utlånat åt jordbrukare, industriidkare med flere; och jag tror icke, att detta varit välgörande för näringarne eller för landet, ty i goda tider lemna de ut penningar i öfverflöd, men när som tiderna blifva svåra, då är dessa bankers ställning sådan, att de ej kunna lemna lån till behöfvande, utan behöfva sjelfva indraga hvad de förut utlånat till allmänheten. Man har talat om privatbankernas solidariska ansvarighet. Men om någon enskild bank kommer under realisation, får man nog se, att man måste vänta att få likvid för sina fordringar tills bankens affärer hunnit att utredas. Först då kommer väl den solidariska ansvarigheten att inträda. De enskilda bankerna hafva under den goda tiden fått alltför mycket penningar att handhafva, så att de nu råkat i en brydsam förlägenhet. Ett sådant banksystem bär sig icke i längden. Jag tror därför, att ett klokt beslut fattades af Riksdagen, som 1874 lemnade Regeringen tillstånd att indraga enskilda bankernas småsedlar, när tiden dertill kunde vara inne, samt äfven af Regeringen, hvilken nu tagit ett steg i den riktningen; och jag tror, att tidpunkten för den reformen nu är fullt lämplig.

Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag i denna punkt, dock med den förändring att tiden, då vexlingsförskottet från Riksbanken skall upphöra, måtte bestämmas till slutet af år 1882 i stället för till slutet af år 1884. Sedermera, när indragning kommer att ske af enskilda bankernas tiokronosedlar, kunna ju privatbankerna erhålla en tid af två år för tillgodonjutande af rätten till den af sådan anledning då behöfliga vexlingskassan.

Herr Ola Månsson: Med den oro, som nu inom Kammaren råder, sedan Första Kammaren fattat sitt beslut i frågan, har det kommit derhän, att man måste fatta sig kort. Jag är dock icke blygare än att, då propositionsropen afstannat, jag skall säga några ord. Jag har såsom ledamot af Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet varit med om behandlingen af den föreliggande frågan. Men Utskottet har icke kommit till det resultat, som jag önskat, utan jag har stannat i minoriteten. Jag har tyckt mig finna, att Utskottet icke velat till fullo besvara Kongl. Maj:ts proposition. Utskottet har besvarat den delen af samma proposition, som rör indragningen af de enskilda bankernas femkronosedlar, men deremot *icke* såsom sig bort besvarat den andra delen eller hvad beträffar indragningen af samma bankers tiokronosedlar. Kongl. Maj:ts förslag om indragning af dessa senare sedlar är dock lika så välbetänkt och välgrundadt, som indragningen af sedlarne af fem kronors valör, och jag är Kongl. Maj:t och hans Regering tacksam för det de vägat mot detta mäktiga intresse uttala den mening, att svenska folket hade berättigade anspråk på, att så mycket af Riksbankens sedlar sattes i omlopp, att åtminstone kronans skatter dermed kunde betalas, och att indragning af äfven enskilda bankers sedlar af tio kronors valör vore att emotse inom utgången af år 1882. Emellertid kan jag nu icke gå längre än Utskottet, utan yrkar jag bifall till Utskottets förslag i denna punkt. Det kan ju hända att, jag vid en annan punkt kan komma att göra ett mera omfattande förslag.

Herr C. A. Larsson: Då man här endast framhållit alla fel, som privatbankerna gjort sig skyldiga till, så skulle det måhända kunna anses fegt, om icke någon framhölle fördelarne af dessa penninginstitutioner.

*Om åtgärder
för indragning
af enskilda
bankernas
femkrone-
sedlar.*

(Forts.)

Vi böra ihågkomma, att för några år sedan, då en med den närvarande likartad kris hemsökte vår land — jag menar åren 1856—1858 — ständerna beslöto att upptaga ett lån utifrån på 12 millioner, men förbjödo att detta lån skulle få på något sätt bemedlas genom privatbankerna. Utlåningsräntan på dessa 12 millioner sattes till 8 procent och med vanliga provisions- och andra omkostnader antogs det att låntagaren till Riksbanken fick betala 10 procent. Detta gjorde, att dessa 12,000,000 icke fingo placering i orterna, utan lågo till en god del obegagnade i Riksbanken. Däravande finansministern uppmanade då privatbankerna att låna af denna fond, ehuru det var förbjudet af Rikets Ständer. Det skedde; jag känner en bank, som lånade 400,000 kronor af dessa dyra penningar, men därför att denna bank hade sedelutgifningsrätt, kunde den låna ut 200,000 kronor, och alla de personer i orten, som sökte lån derstädes, fingo sådana mot 5 procent, under det staten tog 8.

Vill man vara rättvis, så måste det ock erkännas, att den stora massan af Sveriges befolkning, som begagnar kreditiv i privatbankerna och deras afdelningskontor, har en stor fördel deraf, derutinnan att de vid behof kunna erhålla penningar, och då de åter hafva sådana till öfverlopps, kunna insätta dem der igen mot ränta.

Det torde således icke vara fritt, att ju icke vissa fördelar af privatbankerna för allmänheten åstadkommits under den tid, som vårt privatbankssystem verkat, men jag medgifver villigt, att privatbankerna på senare tider gått något långt i afseende på depositioner. Det är gifvet att privatbankerna skulle blifva utsatta för äfventyr, då de begynt att mot hög ränta taga emot depositioner till obegränsadt belopp. Men detta har naturligtvis varit till fördel för allmänheten; ty i annat fall skulle man icke hafva placerat så mycket penningar i bankerna på deposition, som nu skett.

Den talare, jag skulle vilja närmast sluta mig till i afseende å privatbankerna, är Professor Hammarskjöld på upsalabanken. Han har rent ut sagt, hvad dessa banker äro och huru förhållandet med dem är. Jag vill icke instämna i det pris man har egnat Regeringen för det den satt i verket ett redan fattadt Riksdagens beslut. Detta är ingenting att tacka för, utan har endast varit Regeringens skyldighet, då beslutet för länge sedan är fattadt och laga kraftvunnet och Regeringen varit oförhindrad att när som helst sätta det i verket.

Emellertid tror jag, att detta skall hafva den verkan på de enskilda bankerna, att de hädanefter blifva försigtigare med sina depositioner. Men hvar har man egentligen att söka orsaken dertill, att folket icke kunnat på annat sätt placera sina penningar? Jo, endast uti den brist, som förefinnes i vår kreditlagstiftning derutinnan, att vi ännu i dag sakna ett utbildadt fondsystem, att vi icke, såsom i Frankrike, England och åtskilliga andra länder, ega värdepapper af oomtvistad säkerhet, som kunna af allmänheten köpas och förvaras och icke äro underkastade risk hvarken från ett håll eller annat. Dessa papper

Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkrones-sedlar. äro visserligen icke uppsägbara, men de kunna i nödens stund fördelaktigt realiseras. Hade vårt land egt sådana papper, så skulle de hafva supplerat privatbankssedlarne och betydligt minskat dessa depositioner, som nu måst insättas i privatbankerna, då någon annan utväg ej funnits att anlita.

(Forts.)

Jag skall nu emellertid ej längre uppehålla mig härvid, utan yrkar, att denna Kammare i likhet med Första Kammaren måtte bifalla hvad Utskottet föreslagit. Jag väntar dock icke mycket deraf; ty herrarne sköla nog få erfara, att den kris, som under öfvergångstiden kommer att uppstå genom denna reform, blifver något svårare, än den som nu eger rum.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Endast några ord med anledning af ett yttrande från en ärad ledamot af det Sammansatta Utskottet, hvilken, med förmälan att han ej hade något emot, att tiden för vexelförskotts utfående bestämdes till slutet af år 1882, likväl med fästadt afseende derpå, att Första Kammaren beslutat i öfverensstämmelse med Utskottets förslag, ville tillstyrka Kammaren att fatta ett lika beslut, på det att frågan icke måtte falla. Jag vill med anledning deraf erinra Kammarens ledamöter derom, att denna fråga icke kan falla, emedan den afser ett uppdrag, som hörer under Bankofullmäktiges och Riksbankens förvaltning, och då Kamrarne i en sådan fråga stanna i olika meningar, skall den, enligt grundlagens föreskrift, slitas genom gemensam votering.

På samma gång anhåller jag om bifall till Bankofullmäktiges hemställan att tiden för vexlingsförskottets åtnjutande må bestämmas till utgången af år 1882 i stället för den af Utskottet förordade tidpunkten 1884.

Grefve Sparre: Att privatbankernas sedlar å fem kronors valör komma att indragas, är ju redan afgjort, jag har knappt hört mer än en enda talare deremot opponera sig. Men såsom representant för en ort, der behovet af enskilda banker gjort sig mycket gällande — och det måste jag erkänna, att dessa institutioner i allmänhet verkat helsosamt — ber jag att få lägga vikt på, hvad just representanten från Östergötland nyss sade, att en allt för hastig åtgärd i detta afseende kan blifva skadlig. Jag befarar, eller rättare sagt jag vet, att flera banker till följd af den förutsedda indragningen af femkrones-sedlarne komma att indraga sina afdelningskontor och minska sin rörelse. Jag tror således, att det vore högst skadligt, om Kammaren genom ett bifall till den framställningen, att tidpunkten för begagnande af vexlingskassan icke skulle få bestämmas till 1884 utan endast till 1882 års slut, skulle påskynda dessa åtgärder, utan jag anser, att bankerna böra lemnas den tid, som erfordras för att rangera sig. Såsom vi veta, äro alla öfvergångar i ekonomiska frågor farliga; och då särdeles den närvarande tiden icke ser så briljant ut, och jag icke är säker på, att någon förändring snart inträder, enär det närvarande systemet i Europa hotar med att den allmänna rörelsen på länge icke hastigt tillväxer, så tror jag att, vid sådant förhållande, representationen bör vara mera

betänksam än någonsin och sålunda icke påskynda några åtgärder, *Om åtgärder för indragning af enskilda bankernas femkronsedlar.*

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag i den föredragna punkten oförändradt.

Herr Lönegren: Då jag till alla delar gillar den uppfattning af frågan, som blifvit af Herr Professor Hammarskjöld uttalad, kommer jag att rösta för afslag ej blott å nu föreliggande punkt, utan å hela betänkandet.

(Forts.)

Herr Per Nilsson i Espö: Jag får säga, att jag alldeles icke låter skrämma mig från den öfvertygelse, jag har, af Grefve Sparres yttrande, att det skulle vara så farligt, om några af privatbankernas små afdelningskontor indrogos. Min öfvertygelse är nemligen, att just dessa afdelningskontor hafva dragit till sig det kapital, som eljest skulle hafva kommit sparbankerna till del. Om nu dessa afdelningskontor upphöra, uppstå i stället så många flera sparbanker, hvilket för den allmänna rörelsen är mycket naturligare. Jag instämmer därför uti Herr Ola Anderssons förslag.

Herr Sven Andersson: Utan att vilja inlåta mig i någon diskussion på den föreliggande frågan, ber jag att få yrka bifall till Utskottets förslag med den förändring, som blifvit af Herr Ola Andersson föreslagen.

För min del anser jag den föreslagna inskränkningen i privatbankernas rätt att utgifva sedlar af mindre valör långt för detta bort vara förbjuden, på det äfven vi inom vårt land en gång omsider måtte få ett väl ordnad och betryggande banksystem, så ordnad, att den vinst, som derigenom komme att uppstå, måtte komma statskassan till godo, och icke, såsom nu sker, endast stoppas i enskilda bankaktieegares fickor. Någon våda genom den föreslagna indragningen anser jag icke kunna uppstå, till och med om tiorna jemväl indragits snart nog, eller före den af Kongl. Maj:t föreslagna tiden.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels på antagande af det ändringsförslag, Herr Gustaf Jonsson framställt, dels ock på afslag å Utskottets hemställan; och förklarade Herr Talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda meningen. Votering begärdes. I anledning häraf och sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till omförmälda ändringsförslag, blef en omröstningsproposition af följande lydelse uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af utlåtandet N:o 1,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets omförmälda hemställan, med den förändring att det i utlåtandet ifrågasatta vaxlingsförskott icke må af enskilda bankerna undtås längre än intill slutet af år 1882.

Omröstningen företogs och utföll med 95 ja mot 88 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes:

Banko-Utskottets memorial N:o 11, i fråga om pension åt f. d. Verkmästaren vid Riksbankens pappersbruk, F. Bladin; och

Samma Utskotts memorial N:o 12, i fråga om eftergift å en Riksbankens fordran.

På hemställan af Herr vice Talmannen *Wijk* beslöts, att nämnda ärenden skulle å föredragningslistan för sammanträdet nästkommande Måndag den 5 i denna månad uppföras näst efter de gemensamma omröstningar, som då komme att anställas.

§ 3.

Föredrogos och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående tillägg till gällande föreskrifter om aktiebolag; och

N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag om in-teckning i jernväg och i sammanhang dermed erforderliga författningar.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$, 11 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.